

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu
Katedra správního práva a správní vědy

Právní aspekty prevence a zvládání přírodních katastrof (povodně, sucho, požáry, lesní kalamity)

Diplomová práce

Legal aspects of prevention and management of natural disasters
(floods, droughts, fires, forest disasters)

Diploma thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

doc. JUDr. PhDr. Fiala Zdeněk Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. Erbenová Iveta

PRAHA

2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 6. 3. 2023

Bc. Iveta ERBENOVÁ

ANOTACE

Práce se zabývá právními aspekty prevence a zvládnání přírodních katastrof. Pro uvedení do problematiky přírodních katastrof je první část věnována rozboru pojmu. Druhá a třetí část obsahují pojetí právních aspektů přírodních katastrof v celosvětovém měřítku a je rozdělena na aspekty mezinárodního práva a práva Evropské Unie. Hlavní část práce se zabývá českou legislativou, kde je nastíněn systém prevence a zvládnání přírodních katastrof na celostátní úrovni a zahrnuje mimo jiné rozbor jednotlivých právních předpisů řešících tuto problematiku, včetně uvedení konkrétních příkladů aplikace ustanovení. Proveden je také rozbor trojice zákonů, jakými jsou vodní zákon, zákon o požární ochraně a zákon o lesích. Ke každé části zabývající se legislativou je vyjádřen vlastní názor.

KLÍČOVÁ SLOVA

Přírodní katastrofy * krizový management * právní předpisy * integrovaný záchranný systém * požáry * povodně * humanitární pomoc

ANNOTATION

This thesis talks about legal aspects of prevention and management of natural disasters. To introduce the issue of natural disasters, the first part is devoted to the analysis of the concept. The second and third parts contain the concept of legal aspects of natural disasters on a global scale and is divided into International law and European Union law. The main part is dedicated to the Czech legislation, where the system of prevention and management of natural disasters is outlined in terms of the national level and also contains analysis of individual legal regulations including examples of their application. The trinity of laws, such as the Water Act, the Fire Protection Act and the Forest Act, are also analysed within the thesis topic. Each part containing legislation contains an opinion of the author.

KEY WORDS

Natural disasters * crisis management * legislation * Integrated Rescue System * fires * floods * humanitarian aid

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1 Obecná klasifikace přírodních katastrof	9
2 Mezinárodní právo	12
2.1 Mezinárodní smlouvy	13
2.1.1 Tamperská úmluva o poskytování telekomunikačních zdrojů pro zmírňování následků katastrof a záchranné práce	13
2.1.2 Úmluva Světové meteorologické organizace	14
2.1.3 Další mezinárodní smlouvy	15
2.2 Právní předpisy jiných subjektů mezinárodního práva	17
2.2.1 Mezinárodní hnutí Červeného kříže & Červeného půlměsíce	17
2.2.1.1 Mezinárodní právo reakce na katastrofy (IDRL)	18
2.2.1.2 Další působení IFRC	20
2.2.2 OSN	21
2.3 Vlastní názor	23
3 Právo Evropské Unie	26
3.1 Humanitární pomoc	26
3.2 Civilní ochrana	28
3.3 Fond solidarity	30
3.4 Vlastní názor	32
4 Systém právní regulace přírodních katastrof v České republice	33
4.1 Subjekty bezpečnostního systému	33
4.2 Právní rámec přírodních katastrof	35
5 Analýza českých právních předpisů a institutů	38
5.1 Ústavní zákon o bezpečnosti ČR	38
5.1.1 Krizové stavy	38
5.1.2 Bezpečnostní rada státu	40
5.2 Zákon o krizovém řízení	41
5.2.1 Vymezení pojmů	41
5.2.2 Subjekty	42
5.2.3 Stav nebezpečí	43
5.2.4 Nástroje prevence a zvládnání přírodních katastrof	45
5.3 Zákon o integrovaném záchranném systému	45

5.3.1	Subjekty	46
5.3.2	Nástroje prevence a zvládání přírodních katastrof	48
5.4	Zákon o hospodářských opatřeních pro krizové stavy	50
5.5	Zákon o státní pomoci při obnově území zasaženého živelní nebo jinou pohromou	51
5.6	Zákon o požární ochraně.....	52
5.6.1	Subjekty	52
5.6.2	Nástroje prevence a zvládání požárů.....	53
5.7	Zákon o vodách.....	55
5.7.1	Subjekty	56
5.7.2	Nástroje prevence a zvládání povodní	57
5.7.3	Nástroje prevence a zvládání sucha a nedostatku vody	60
5.8	Zákon o lesích.....	61
5.8.1	Subjekty	62
5.8.2	Nástroje prevence a zvládání lesních kalamit	63
5.9	Vlastní názor	65
	Závěr	68
	Seznam zdrojů	71

Seznam použitých zkratk

CERF – Centrální fond reakce na mimořádné události

ČHMÚ – Český hydrometeorologický ústav

ČK&ČP – Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce

EU – Evropská Unie

ERCC – Středisko pro koordinaci reakce na mimořádné události

FSEU – Fond solidarity Evropské Unie

HOPKS – Hospodářská opatření pro krizové stavy

HSZ ČR – Hasičský záchranný sbor České republiky

IDRL – International disaster response law (Právo reakce na katastrofy)

IFRC – Mezinárodní federace společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce

IZS – Integrovaný záchranný systém

Listina – Listina základních práv a svobod

MVČK – Mezinárodní výbor Červeného kříže

PČR – Policie České republiky

SEU – Smlouva o Evropské Unii

SFEU – Smlouva o fungování Evropské Unie

WMO – Světová meteorologická organizace

ZPO – Zákon o požární ochraně

Úvod

Téma diplomové práce jsem si zvolila z důvodu blízkého vztahu k přírodě a zájmu o rozšíření znalostí v problematice přírodních katastrof, jež se našich životů v poslední době dotýkaly ve větším měřítku.

Přírodní katastrofy jsou obávaným pojmem s širokou typologií. Přestože definic tohoto pojmu existují desítky, všechny se shodují v jejich charakteru – jedná se o ničivou událost způsobenou vlivem přírodních sil. Tyto síly bývají nahodilé a mnohdy lze jen obtížně odhadnout, kdy se dotknou přímo našich životů a majetku a jaký bude rozsah jejich následků. Jedná se například o zemětřesení, požáry, povodně, bouře, tornáda a jiné.

Přestože málokdo v krizové situaci přemýšlí nad právními normami, je nutné mít i v této oblasti ucelený, řádně propracovaný legislativní rámec, aby bylo možné přijímat vhodná opatření z hlediska prevence, pomoc byla co nejefektivnější a nenarušila diplomatické vztahy a jiná práva a povinnosti, jež jsou v takových situacích lehce zneužitelné, a aby bylo možné se s následky vyrovnat co nejrychleji.

K tomu je nutné začít náhledem do legislativy od její nejširší formy, jež představuje mezinárodní právo. Přírodní katastrofy mají často přesah i do jiných států, případně síly jednoho státu na úspěšný boj s živelní pohromou a následnou rychlou obnovu zasaženého území nestačí. V takovém případě je nutná spolupráce a dobré vztahy s jinými státy či organizacemi. Dalším krokem je zúžení působnosti na evropský kontinent, respektive hledání výhod členství v Evropské Unii. Posledním krokem je zaměření na legislativu konkrétního státu, tedy České republiky, jelikož péče o svůj lid a území je primární odpovědností právě dotčeného státu.

Cílem první části je seznámení čtenáře s pojmem „přírodní katastrofa“ a dalších pojmů s ním spojených. K dosažení tohoto cíle jsem využila odborné české i zahraniční literatury a některých právních předpisů.

Druhá část je zaměřena na nalezení pozice přírodních katastrof v legislativě a dokumentech, jež spadají do oblasti mezinárodního práva. Jedná se o mezinárodní smlouvy a právní předpisy a dokumenty různých organizací. Tohoto

cíle jsem dosáhla studiem legislativy, dokumentů, odborné literatury a internetových zdrojů.

Ve třetí části je téma zúženo na právo EU. Jedná se o specifické oblasti, jakými jsou humanitární pomoc a civilní ochrana, včetně finanční pomoci v rámci Fondu solidarity. Toho jsem také dosáhla studiem nesčetných legislativních dokumentů, odborné literatury a internetových zdrojů.

Cílem čtvrté části, jež považuji za stěžejní, je uvedení čtenáře do systému české legislativy řešící prevenci a zvládnání přírodních katastrof a krizové řízení s nimi spojené. V této části dochází k rozboru několika podstatných právních předpisů a ústavních zákonů a zabývá se právy a povinnostmi jednotlivých subjektů práva. Zvláštní pozornost je pak věnována trojici zákonů, jež konkretizují přírodní katastrofy do tří oblastí. Jedná se o zákon o požární ochraně, vodní zákon a zákon o lesích. V rámci rozboru jednotlivých právních předpisů jsou uváděny příklady aplikace ustanovení na konkrétní situace a přírodní katastrofy. Tohoto cíle je dosaženo studiem internetových zdrojů, odborné literatury a primárně legislativy a judikatury.

Druhá, třetí a čtvrtá část týkající se specifických odvětví práv zahrnují vlastní názory vyjádřené k dané problematice na základě poznatků získaných při tvorbě konkrétní části.

1 Obecná klasifikace přírodních katastrof

Přírodní katastrofy (označované také jako „živelní pohromy“) jsou nepředvídatelným fenoménem, jež má dopad na životy fyzických osob, zvířat, na právnické osoby, ekonomiku, majetek a fungování státu a společnosti obecně. Existuje zdání, že živelních pohrom přibývá, tato informace byla ale vyvrácena výzkumy. Důvodem této domněnky je pouze větší informovanost společnosti a nárůst obyvatelstva. Pro lepší orientaci v této práci je nejdříve nutno přírodní katastrofy klasifikovat a objasnit pojmy, jež s nimi úzce souvisí.

Živelní pohromy se řadí mezi mimořádné události. Jedná se o přejetý pojem z názvosloví bezpečnostních složek. Mimořádné události jsou podle *zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému* klasifikovány jako „*škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.*“¹ Jedná se tedy o destrukční děje narušující běžný stav určitého prostředí a lze je rozdělit podle několika kritérií.

Opustíme-li legislativní rámec, dělením mimořádných událostí se zabýval Ivan Veverka, který je rozdělil jak podle stupně ohrožení, tak i podle typu mimořádné události.

Kritérium ohrožení, jež má čtyři stupně, se zabývá rozsahem potenciálních škod a rozsahem sil potřebných k odstranění nebezpečí a následků. První dva stupně se objevují v objektech hospodářství a jsou označeny za nejmírnější. Tyto situace a jejich následky nepřekročí hranice hospodářského objektu a jsou většinou řešeny silami hospodářského objektu. Třetí stupeň už vyžaduje zásah složek IZS a často je pro něj používán pojem „havárie“ (událost vyvolaná člověkem). Čtvrtý stupeň má nejzávažnější následky vyžadující mnohdy i mezinárodní spolupráci a jsou pro něj typické velké materiální škody a ztráty na lidských životech.²

---

¹ § 2 odst. b) zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

² ŘÍHA, Milan. *Živelní pohromy*. Praha: ARMEX PUBLISHING s.r.o., 2006. 8 s. ISBN 80-86795-32-2.

Pokud bychom chtěli rozdělit mimořádné události podle jejich typu, prvotním dělením je určení původu mimořádné události – událost vyvolaná člověkem (havárie), nebo přírodní mimořádná událost vyvolaná živou (kúrovec) či neživou (tornádo) přírodou. Právě do této kategorie spadají přírodní katastrofy.

Přírodní katastrofa je tedy mimořádná událost, jež vzniká v důsledku škodlivého působení přírodních sil. Jedná se o neočekávaný, rychlý nebo pozvolný proces způsobený účinky sil uvnitř či vně Země či nárůstem teplot a jiných faktorů a postihuje pevninu, vodstvo i atmosféru. Následky přírodních katastrof bývají ničivé, devastují majetek, obydlí, celá území, zdroje obživy, nebo také přinášejí ztráty na životech. Jako sekundární účinek často nastává hladomor, chudoba, nemoci, sucho a podobně.³

Rozdělit lze také v některých případech pojmy „pohroma“ a „katastrofa“. Zatímco běžně se tyto dva pojmy příliš nerozlišují, některé významné světové organizace přikládají pojmu „katastrofa“ vyšší kritérium závažnosti. Měřítkem je počet obětí či míra škody – tedy nejméně 25 obětí nebo škoda více než 25 milionů dolarů.⁴ Také například ve *Smlouvě mezi Českou republikou a Rakouskou republikou o vzájemné pomoci při katastrofách nebo velkých haváriích*⁵ je pojmu „katastrofa“ navíc přiděleno kritérium neovladatelnosti a inkompetence sil postiženého státu při samostatném řešení katastrofy, čímž se stvrzuje právě charakter vyšší závažnosti. Pojem „pohroma“ tedy měřítko obětí či škody nenaplňuje, ačkoliv může svými vlastnostmi odpovídat katastrofě. Nicméně tyto dva pojmy nejsou vyloženě striktně odděleny, v této práci budou tedy považovány za rovnocenné.

Americký historik a právník Daniel A. Farber pak popsal ve svém díle *The International Law of Disaster Relief* čtyři fáze cyklu katastrofy, které podle něj tvoří rámec mezinárodních krizových reakcí na katastrofy. Tyto fáze jsou: zmírnění účinků mimořádné události, nouzové řešení mimořádné události,

---

³ ŘÍHA, Milan. *Živelní pohromy*. Praha: ARMEX PUBLISHING s.r.o., 2006. 9 s. ISBN 80-86795-32-2.

⁴ KUKAL, Zdeněk a Karel POŠMOURNÝ. Příspěvek geologie k ochraně lidí a krajiny před přírodními katastrofami. *Planeta*. Ministerstvo životního prostředí [online]. 2005, roč. 12., č. 3., s. 4. [cit. 20.12.2022]. ISSN 1213-3393. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/3974FDA531EA66B3C1257030001E709F/\\$file/planeta_katastrofy_2korektura.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/3974FDA531EA66B3C1257030001E709F/$file/planeta_katastrofy_2korektura.pdf)

⁵ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 139/2000 Sb. m. s., o *sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Rakouskou republikou o vzájemné pomoci při katastrofách nebo velkých haváriích*

pojištění/kompenzace poškozených, obnova/přestavba zasaženého území.⁶ Ve svém díle se zabývá právě potřebou implementace řešení katastrof a nouzových reakcí do právních systémů států a vytvoření tzv. „disaster law“ – v doslovném překladu „katastrofického zákona“.

---

⁶ CARON, David, Michael KELLY and Anastasia TELESETSKY. *The International Law of Disaster Relief*. [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. 7 s. [cit. 20.12.2022]. ISBN 978-1-107-06131-6. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=Ai8DBAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>

2 Mezinárodní právo

Spolupráce mezi státy je v případě přírodních katastrof esenciální, jelikož s rozsahem a silou katastrofy rostou také finanční náklady a množství materiálů nezbytných na obnovu zasažených oblastí, zvyšuje se potřeba nejmodernějších technologií, odborného personálu a dalších složek zajišťujících bezpečí a efektivní vyrovnání se s následky. V mnohých případech ovlivní přírodní katastrofa více států najednou. Dalo by se tedy očekávat, že právě mezinárodní právo, upravující vztahy mezi jednotlivými státy a také mezi státy a mezinárodními organizacemi, bude základním pilířem humanitární pomoci obětem přírodních katastrof.

Zde ale narazíme na problém. Pokud bychom hledali kodifikaci přírodních katastrof v mezinárodním humanitárním právu, neseťkáme se s úspěchem. Mezinárodní humanitární právo bývá označováno anglickým termínem „laws of armed conflict“, v překladu „právo ozbrojeného konfliktu“. Kromě stanovení zásad války a snahy o zmírnění válečného utrpení, má sice za cíl také předcházení přírodních katastrof, ty ale musí být způsobeny válkou. Mezinárodní humanitární právo mimo jiné přináší práva a povinnosti těm, jež pomáhají obětem přírodních katastrof. Opět zde ale platí podmínka, že musí nastat vlivem války, tudíž neřeší právní kodifikaci mezinárodní spolupráce v případě mimoválečných přírodních katastrof.

Východiskem by mohlo být mezinárodní právo životního prostředí. To zahrnuje rozsáhlé množství mezinárodních smluv, dokumentů a zásad, přesto se zde s řešením přírodních katastrof výslovně neseťkáme. Ovšem vzhledem k předmětu práva životního prostředí, jakým je ochrana klimatu, přírody, atmosféry apod., lze považovat toto odvětví práva jako nepřímý pilíř předcházení přírodních katastrof, které dle mého názoru v mnohých případech vznikají právě jako důsledky škodlivého působení lidské činnosti.

V mezinárodním právu veřejném se přírodními katastrofami začaly v širším měřítku zabývat až mezinárodní organizace a hnutí nevládního i mezivládního charakteru, jež usilují o mezinárodní spolupráci a pomoc v zasažených územích a vyvíjí snahu o vytvoření a kodifikaci komplexních právních systémů, které se budou touto problematikou zabývat. Vzniká tím tak mezinárodní právo reakce na

katastrofy (viz. níže). Vzájemnou spolupráci mezi státy je jinak nutné hledat v jednotlivých mezinárodních smlouvách, jež státy ratifikovaly a implementovaly do svých právních systémů, a které představují významný prostředek zvládnání katastrof.⁷

2.1 Mezinárodní smlouvy

Mezinárodní smlouvy patří mezi hlavní prameny mezinárodního práva a zakládají, mění, nebo ruší práva a povinnosti smluvních stran v mezinárodním právu. Parlament České republiky udělil souhlas k ratifikaci několika dvoustranných smluv týkajících se přírodních katastrof, především se sousedními státy či mezinárodními organizacemi. Česká republika ale také představuje smluvní stranu několika velmi významných mnohostranných mezinárodních smluv.

2.1.1 *Tamperská úmluva o poskytování telekomunikačních zdrojů pro zmírňování následků katastrof a záchranné práce*

Jednou z významných mnohostranných smluv je *Tamperská úmluva o poskytování telekomunikačních zdrojů pro zmírňování následků katastrof a záchranné práce* (dále jen „Úmluva“), jež byla jménem České republiky podepsána 4. září 2002 v New Yorku a v platnost vešla 8. ledna 2005 na základě podmínky Úmluvy podle čl. 12, odst. 3, kdy musí dokumenty o schválení, podpisu, ratifikaci či přistoupení uložit s konečnou platností 30 států. Součástí Úmluvy jsou kromě států také nestátní organizace a subjekty. V současné chvíli je členy smluvních stran 48 států.

Cílem Tamperské úmluvy je zmírnění následků katastrof včasným zjištěním hrozící katastrofy a usnadnění záchranných prací zajištěním a poskytnutím telekomunikačních prostředků, kterými jsou lidé, zařízení, sítě, materiály a jiné prostředky, jež slouží k zajištění telekomunikace. V případě katastrofy tedy může

---

⁷ FISHER, David. International review of the Red Cross. *Domestic regulation of international humanitarian relief in disasters and armed conflict: a comparative analysis*. [online]. IFRC, 2007. [cit. 20.12.2022]. Dostupné z: https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc_866_7.pdf

stát (označován jako „žádající vysoká smluvní strana“) zažádat jiné smluvní strany o poskytnutí telekomunikačních zdrojů a tím usnadnit a zrychlit výkon záchranných prací a úkolů plněných humanitárními organizacemi. Pomáhající smluvní strana může žádat za provoz telekomunikačních zařízení náhradu, při splnění určitých podmínek.⁸

Tamperská úmluva klade důraz na efektivitu, flexibilitu a rychlost při nasazení humanitární pomoci a vyzdvihuje jejich důležitost především v rozvojových zemích. Je důležitým článkem v mezinárodní spolupráci při řešení katastrof, které podle samotné Úmluvy mohou být vytvořeny jak člověkem, tak i přírodními vlivy, nevztahuje se tedy pouze na živelní pohromy, předmětem mohou být i nemoci a válka. Setkáme se zde ale také se specifikací pojmu „přírodní nebezpečí“. Jedná se o „*událost či proces, například zemětřesení, požár, povodeň, vítr, sesuv půdy, lavina, cyklon, tsunami, zamoření hmyzem, sucho nebo sopečný výbuch, který má potenciál vyvolat katastrofu.*“⁹ Dalo by se tak říci, že je pojem „přírodní nebezpečí“ svým významem pojmu „katastrofa“ podřazen, nebo mu bezprostředně předchází.

2.1.2 Úmluva Světové meteorologické organizace

Jedním z dalších nástrojů prevence a připravenosti na katastrofy je *Úmluva Světové meteorologické organizace*, jež byla tehdejšími Československem přijata 11. října 1947 ve Washingtonu. V platnost vstoupila až v roce 1993. Vznikem Konvence a jejím vstoupením v platnost byla zřízena Světová meteorologická organizace (dále „WMO“) spadající pod Organizaci spojených národů. Jedná se o mezinárodní smlouvu mnohostrannou, v současné chvíli zahrnuje 193 členských států a teritorií.

Tato Úmluva sestávající z 32 článků hned ve svém úvodu zmiňuje jednu z oblastí cílů svého působení, tj. „*...nutnost udržitelného rozvoje, snížení ztrát na životech a majetku způsobených živelními pohromami a dalšími katastrofami spojenými s počasím, podnebím a vodou a chránice životní prostředí a globální*

---

⁸ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 70/2006 Sb. m. s., o sjednání Tamperské úmluvy o poskytování telekomunikačních zdrojů pro zmírňování následků katastrof a záchranné práce

⁹ Čl. 1 odst. 9 Tamperské úmluvy o poskytování telekomunikačních zdrojů pro zmírňování následků katastrof a záchranné práce

*klima pro současné a budoucí lidské generace..*¹⁰ Právě vědecké zkoumání počasí, atmosféry, hydrosféry a klimatu a vyhodnocování atmosférických rizik, jež jsou předmětem činnosti WMO, jsou klíčovým zdrojem prevence přírodních katastrof. Zároveň včasná informovanost o živelných hrozbách umožňuje státům lepší připravenost na katastrofy a možnost evakuace oblastí, jež jsou epicentry těchto hrozeb.

Zároveň Úmluva ve svém článku 27 stanoví právní postavení WMO na členském území, a to takové, jež je „...nezbytné pro naplňování jejího účelu a výkon jejích funkcí.“¹¹ Ve stejném článku je dále uvedeno, že je toto právní postavení, výsady a imunity v souladu s definicemi v Úmluvě o výsadách a imunitách specializovaných agentur, jež nabyla v Československu účinnosti v roce 1966. Tato Úmluva udělí odborným organizacím OSN statut právnické osoby, imunitu vynětí z jurisdikce kteréhokoliv druhu, nezřeknou-li se jí, výsadu vynětí z některých druhů daní a další.¹² Tyto Úmluvy poskytující nezávislost WMO podtrhují její důležitost a umožňují co největší efektivitu jejího fungování.

WMO provozuje mimo jiné několik programů zabývajících se prevencí přírodních katastrof. Tím je například program pro tropické cyklóny, sloužící k minimalizaci ztrát na životech a majetku v zemích náchylných na cyklóny, či program pro prevenci a zmírňování následků přírodních katastrof, jež integruje také jiné programy WMO a zajišťuje koordinaci s činnostmi jiných organizací, včetně úřadů civilní obrany.¹³

2.1.3 Další mezinárodní smlouvy

Po ratifikaci Tamperské úmluvy a Úmluvy WMO je dále potřeba navázání mezinárodní spolupráce v širším měřítku. V takovém případě je nutno se zaměřit na mezinárodní smlouvy dvoustranné.

---

¹⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 32/2015 Sb. m. s., o přístupu České republiky k Úmluvě Světové meteorologické organizace, přijaté ve Washingtonu dne 11. října 1947

¹¹ Čl. 27 odst. a) Úmluvy Světové meteorologické organizace, přijaté ve Washingtonu dne 11. října 1947

¹² Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 21/1968 Sb., o Úmluvě o výsadách a imunitách mezinárodních odborných organizací

¹³ Informační centrum OSN v Praze. *Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005. 180 s. ISBN 80-86348-02-4.

Česká republika se několikrát ocitla v situaci, kdy nebyly prostředky a záchranné síly státu dostatečné v rámci reakce na přírodní katastrofu. Příkladem je bezpochyby lesní požár v Českém Švýcarsku v roce 2022, jež je považován za nejrozsáhlejší požár v historii Česka. Přestože se požár později rozšířil i za hranice Německa, již v době hoření pouze české části území zasahovaly u požáru jednotky hasičů z Německa, a později také italská a švédská letadla.¹⁴

Právě riziko těchto situací je předmětem několika dvoustranných mezinárodních smluv, které Česká republika uzavřela nejen s okolními státy. Příkladem je již výše zmíněná spolupráce s Německem na základě *Smlouvy mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o vzájemné pomoci při katastrofách a velkých haváriích*. Smlouva hovoří o „úmyslu přispět k rozvoji dobrých sousedských vztahů v Evropě“¹⁵, ale také o „nutnosti spolupráce s cílem usnadnit vzájemnou pomoc při katastrofách a velkých haváriích“.¹⁶ Jedná se, stejně jako u Tamperské úmluvy, o poskytnutí pomoci na základě žádosti zasaženého státu, v tomto případě jde ale o pomoc materiální a prostřednictvím vyslání záchranných jednotek. Formality týkající se překračování hranic jsou v tomto případě omezeny na minimum a většina forem pomoci je poskytována bezplatně, pokud se smluvní strany mezi sebou nedohodnou jinak. Stejně tak musí být záchranným jednotkám pomáhajícího státu zajištěno ubytování a veškeré potřeby na území zasaženého státu. Smlouva také obsahuje článek o spolupráci v oblasti zjišťování příčin katastrof, výměně informací o katastrofách a možnosti jejich rozšíření na území smluvního státu, výměně vědeckých informací a prognóz týkajících se katastrof.¹⁷

Dalšími smlouvami s obsahově velmi podobnými právy a povinnostmi jsou například *Smlouva mezi Českou republikou a Maďarskou republikou o spolupráci a vzájemné pomoci při katastrofách a závažných haváriích*, *Smlouva mezi Českou*

---

¹⁴ Hasičský záchranný sbor Ústeckého kraje: *Požár národního parku České Švýcarsko* [online]. Hasičský záchranný sbor České republiky, 2022. [cit. 19.11.2022]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/hzs-usteckeho-kraje-menu-informacni-servis-zpravodajstvi-2022-cervenec-pozar-narodniho-parku-ceske-svycarsko.aspx>

¹⁵ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 10/2003 Sb. m. s., o *sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o vzájemné pomoci při katastrofách a velkých haváriích*

¹⁶ tamtéž

¹⁷ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 10/2003 Sb. m. s., o *sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o vzájemné pomoci při katastrofách a velkých haváriích*

republikou a Rakouskou republikou o vzájemné pomoci při katastrofách nebo velkých haváriích, či Smlouva mezi Českou republikou a Polskou republikou o spolupráci a vzájemné pomoci při katastrofách, živelních pohromách a jiných mimořádných událostech. U Smlouvy mezi ČR a Polskem si můžeme všimnout oddělení pojmů „katastrofa“ a „živelní pohroma“, přestože tyto pojmy smlouvy s ostatními státy od sebe nerozlišují. Všechny tyto smlouvy byly podepsány a ratifikovány na přelomu 20. a 21. století, jejich výčet není taxativní.

Vzhledem ke společné historii určitě stojí za zmínku také *Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o přeshraniční spolupráci*, která se od výše zmíněných smluv liší ve větším měřítku, přeshraniční spolupráci při živelních pohromách ale ve svém článku 5 zahrnuje také.¹⁸

Vezmeme-li v potaz provázanost všech odvětví práva, jichž je Česká republika součástí, dalo by se říci, že mezinárodní smlouvy uzavřené se sousedními státy by mohly být dostačujícím nástrojem pro vypořádání se s přírodními katastrofami a jejich následky především v kontextu rychlého zajištění bezpečnosti a základních životních potřeb zasažených osob. Specifičtější aspekty pomoci v mezinárodním právu musíme ale hledat u jiných subjektů tohoto práva.

2.2 Právní předpisy jiných subjektů mezinárodního práva

O jednotný, dostatečně podrobný právní rámec zabývající se přírodními katastrofami a humanitární pomocí vyvíjí snahu jiné subjekty, jakými jsou mezinárodní organizace a hnutí. Vzhledem k velkému počtu těchto subjektů uvedu pro obsahovou vyváženost pouze ty, které vyhodnotím jako nejvýznamnější.

2.2.1 Mezinárodní hnutí Červeného kříže & Červeného půlměsíce

Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce (dále jen „ČK&ČP“) je beze sporu největší světovou humanitární sítí skládající se z národních společností (mezi nimi také Český červený kříž), Mezinárodního výboru ČK&ČP a Mezinárodní federace ČK&ČP (dále jen „IFRC“). Je nestranné,

---

¹⁸ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 77/2001 Sb. m. s., o sjednání *Dohody mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o přeshraniční spolupráci*

neutrální a jeho fungování vychází z rezolucí Mezinárodních konferencí ČK&ČP, Ženevských úmluv a Statutu Mezinárodního hnutí ČK. V této době působí v rámci hnutí více než 16 milionů dobrovolníků a zaměstnanců ve 192 zemích.¹⁹

Zakládající složkou hnutí byl Mezinárodní výbor Červeného kříže (dále jen „MVČK“), původně nazýván Mezinárodní výbor pro pomoc raněným. Ten byl založen v Ženevě roku 1863 spolu s dalšími národními společnostmi, jež se začaly v jednotlivých zemích následně utvářet.²⁰ Největší význam v problematice přírodních katastrof má ovšem IFRC, jež představuje zvláštní orgán založený až po rozšíření působnosti hnutí právě o pomoc při nevojenských katastrofách.

2.2.1.1 Mezinárodní právo reakce na katastrofy (IDRL)

International disaster response law (dále jen „IDRL“) je součástí mezinárodního práva veřejného. Oproti mezinárodnímu humanitárnímu právu je předmětem tohoto práva regulace poskytování mezinárodní pomoci při katastrofách mimoválečného charakteru včetně akcí prvotní obnovy.²¹

Tento relativně nový soubor norem vznikl na základě Projektu mezinárodního práva reakce na katastrofy, jež byl ustanoven při rezoluci Rady delegátů Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce v roce 2001. Na konceptu IDRL se podíleli také experti OSN a členové jiných organizací, hnutí a vlád, v současné době jsou největšími aktéry právě ČK&ČP a Organizace spojených národů.²²

Dá se s jistým nadhledem říci, že IDRL zahrnuje všechny mezinárodní smlouvy (dvoustranné i mnohostranné – mezi nimi také Tamperská úmluva), regionální dohody, rezoluce mezinárodních organizací, mezinárodní deklarace a další dokumenty, jež řeší problematiku přírodních katastrof. Právě tyto právní

---

¹⁹ Český červený kříž: Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce [online]. [cit. 20.11.2022]. Dostupné z: <https://www.cervenkyriz.eu/mezinarodni-hnuti-ck-a-cp>

²⁰ Český červený kříž: Seriál novin Červeného kříže – Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce. [online]. [cit. 20.11.2022]. Dostupné z: <https://www.cervenkyriz.eu/serial-novin-ck>

²¹ Český červený kříž: Mezinárodní právo reakce na katastrofy [online]. [cit. 20.11.2022]. Dostupné z: <https://www.cervenkyriz.eu/mez-pravo-a-katastrofy>

²² JUKL, Marek. Mezinárodní právo reakce na katastrofy [online]. Zdravotní a sociální akademie Hradec Králové. Hradec Králové: Zdravotní a sociální akademie, roč. 5, listopad 2008, s. 32. [cit. 20.11.2022] Dostupné z: https://www.cervenkyriz.eu/files/files/cz/mhp_mp_katastrofy/IDRL_sbornik_MEKA.pdf

předpisy, zásady a dokumenty se IDRL snaží harmonizovat, rozšířit, kodifikovat a vytvořit tím jednotnou legislativu platnou v mezinárodním právu s následnou implementací do právních systémů jednotlivých států formou ratifikací mezinárodních smluv, jelikož dílčí úprava není považována za dostačující.²³

IDRL mimo jiné usiluje o výčet principů, jež budou pro tuto oblast práva závazné. Inspiraci bere z jiných instrumentů, z nichž jedním je například Humanitární charta a Minimální standardy v reakci na katastrofy, které byly vytvořeny projektem Sphere iniciovaným právě IFRC a nestátními neziskovými organizacemi. Dokument Minimální standardy v reakci na katastrofy vymezuje minimální standardy v několika oblastech pomoci – zdravotní péče, nouzové přístřeší, dodávky vody, výživa a potravinová pomoc. Humanitární charta popisuje zásady humanitární pomoci a vychází právě z mezinárodního humanitárního práva. Takovými principy jsou: právo na důstojný život, právo na humanitární pomoc a právo na ochranu a bezpečnost.²⁴ Výčet principů IDRL je pouze demonstrativní a není ani zdaleka kompletní, jelikož se tento nový druh práva stále rozvíjí.

V rámci IDRL nelze opomenout dokument IDRL Guidelines, k jehož zpracování byl dán podnět na 28. Mezinárodní konferenci Červeného kříže a Červeného půlměsíce v roce 2003. Dokument, jež měl sloužit jako návod či doporučení státům, jak se zachovat v případě katastrofy, zvýšit kvalitu pomoci, a především jak přistupovat k právnímu postavení osob z jiných zemí, jež přicestovaly za účelem humanitární pomoci, byl vytvořen a přijat v roce 2007. Zároveň usiluje o bezplatné poskytování některých služeb humanitárním pracovníkům a zrušení některých daní z dovozu potřebného materiálu. IDRL Guidelines je svým obsahem velmi podobný dokumentu IFRC Model Act for the Facilitation and Regulation of International Disaster Relief and Initial Recovery Assistance (dále „Model Act“), který je prakticky jeho komplexnější a rozšířenější verzí a který navíc ustanovuje role jednotlivých vládních složek při katastrofách.

---

²³ JUKL, Marek. *Mezinárodní právo reakce na katastrofy* [online]. Zdravotní a sociální akademie Hradec Králové. Hradec Králové: Zdravotní a sociální akademie, roč. 5, listopad 2008, s. 33. [cit. 20.11.2022] Dostupné z:

https://www.cervenkyriz.eu/files/files/cz/mhp_mp_katastrofy/IDRL_sbornik_MEKA.pdf

²⁴ *Sphere Handbook: The Humanitarian Charter* [online]. Sphere. [cit. 20.11.2022]. Dostupné z: <https://handbook.spherestandards.org/en/sphere/#ch003>

Přestože Model Act již jistou právní závazností disponuje, IDRL Guidelines normativní charakter nemá, slouží proto spíše jako podklad pro vytvoření jednotného IDRL.²⁵

2.2.1.2 Další působení IFRC

Význam činnosti IFRC potvrzují také další předpisy a dokumenty, jež se dají nepřímou považovat za stavební kámen IDRL. Zde je ale nutné uvést, že rezoluce Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce nejsou až na výjimky právně závazné. O opaku mohou rozhodnout strany Ženevských úmluv, jež se pravidelně účastní Mezinárodních konferencí ČK&ČP, na kterých rezoluce vznikají.

Jako příklad můžeme uvést rezoluce z Mezinárodní konference z roku 1863 ustavující základy fungování Červeného kříže a dále statuty Červeného kříže z let 1928 a 1952 ustavující práva a povinnosti členů hnutí a jeho orgánů. Závaznost zde není zpochybňována – nicméně se nejedná o právní normy vyžadující přímou aplikaci. Stejně tak jakékoliv porušení rezolucí nemůže vyústit v legální sankce, jelikož Červený kříž nemá disciplinární pravomoc. Rezoluce z Mezinárodních konferencí mají tedy spíše doporučující charakter. Přesto je možné zrušit členství národní společnosti v hnutí Červeného kříže v případě hrubého porušení základních principů či pravidel hnutí.²⁶ To ovšem stále neřeší problematiku síly působení Červeného kříže a závaznost jím vydaných dokumentů, jež by mohly zefektivnit humanitární činnost na katastrofami zasažených územích. Je ovšem spekulativní, jestli by bylo vhodné IFRC plně samostatnou normotvornou pravomoc v určitých záležitostech udělit, nebo mu ponechat roli strany, jež dává k tvorbě nových právních předpisů podněty či o nich spolurozhoduje s jinými subjekty mezinárodního práva.

Na závěr zde krátce uvedu ještě některé dokumenty Mezinárodního hnutí ČK&ČP, o jejichž významu v IDRL, byť ne právně závazným, není pochyb. Jedním

---

²⁵ *Introduction to the Guidelines*. [online]. IFRC. [cit. 21.11.2022]. Dostupné z: <https://handbook.spherestandards.org/en/sphere/#ch003>

²⁶ PERRUCHOUD, Richard. *Resolutions of International Red Cross Conferences and their implementation by the National Societies*. [online]. [cit. 23.11.2022]. Dostupné z: <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/S0020860400067991a.pdf>

z těchto dokumentů je například *The Code of Conduct*, představující dobrovolný kodex, jež stanoví deset základních principů a tři přílohy s doporučeními pro efektivní pomoc a vypořádání se s katastrofami adresované vládám zasažených států, pomocným vládám a mezinárodním organizacím.²⁷ Dalšími dokumenty jsou *The Checklist on Law and Disaster Risk Reduction* a *The Checklist on Law and Disaster Preparedness and Response*. Oba dokumenty obsahují celou řadu otázek určených zákonodárcům, aby zvážili, zda jsou jejich právní předpisy dostačující v boji s přírodními katastrofami a zda dávají dostatečný prostor mezinárodním organizacím v humanitární pomoci. Tyto dokumenty mají opět pouze doporučující charakter.²⁸

Výčet dokumentů Mezinárodního hnutí ČK&ČP není ani zdaleka taxativní, nicméně vzhledem k absenci právní závaznosti těchto dokumentů a jejich podobnosti považují tento výčet za dostačující. O významu tohoto hnutí není zcela jistě pochyb, ovšem přímý vliv doporučení a dalších činností na legislativu jednotlivých států je zcela individuální a opatření bývají často vytvářena až po vypořádání se s následky neočekávané katastrofy.

2.2.2 OSN

Jako poslední významný subjekt mezinárodního práva v problematice přírodních katastrof uvedu Organizaci spojených národů. Jelikož spolu všechny tyto subjekty a jejich právní předpisy napříč všemi odvětvími práva úzce souvisí, některé předpisy se obsahově ani příliš neliší a ve velké spoustě případů se na těchto předpisech již zmíněné subjekty i spolupodílejí (např. právě OSN a Mezinárodní hnutí ČK&ČP, WMO, EU apod.), uvedu zde již pouze některé zásadní dokumenty OSN.

Přestože se OSN zabývá humanitární pomocí již od konce Druhé světové války, v širším měřítku se přírodními katastrofami začala zabývat až výrazně později. Prvním viditelným krokem v této oblasti byla spoluúčast OSN na 23.

---

²⁷ IFRC: *Code of Conduct for the Movement and NGOs in Disaster Relief* [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.ifrc.org/our-promise/do-good/code-conduct-movement-ngos>

²⁸ IFRC: *Disaster preparedness and response*. [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://disasterlaw.ifrc.org/preparedness-and-response>

Mezinárodní konferenci Červeného kříže v roce 1977, kde byl vydán dokument *Opatření k urychlení mezinárodní pomoci*, jež kompletuje zkušenosti jiných států a organizací s přírodními katastrofami a snaží se je rozšířit ve formě doporučení dalším subjektům.²⁹

Dále je zajímavá *rezoluce Valného shromáždění OSN 57/150 z roku 2002*, jež navazuje na rezoluci 46/182 z roku 1991. V rezoluci 46/182 jsou vytyčeny principy humanitární pomoci podobné principům IFRC a dále úkol mezinárodních společenství pomáhat státům s programy pro katastrofy. Rezoluce 57/150 na tuto myšlenku navazuje a ukládá státu plnou odpovědnost za mimořádné události na svém území a následnou humanitární pomoc a péči o postižené osoby. Stanoví také, že pomoc organizací a jiných států může být na území zasaženého státu provozována pouze s jeho souhlasem a že by se v takovém případě měl stát omezit na vyžadování absolutního minima formalit, aby bylo možné provádět pomoc co nejrychleji. Jedná se především o celní a administrativní formality, udělování víz, opatření s dovozem pátracích psů apod., jež by musely záchranné týmy za běžných okolností podstoupit.³⁰ Tato rezoluce je dle mého názoru zajímavá svým četným důrazem na odpovědnost státu za katastrofy a za ztráty na životech s nimi spojené, jež se jeví jako nástroj donucení státu k přijetí propracovanější legislativy v oblasti přírodních katastrof. Zároveň se tím od odpovědnosti distancují mezinárodní organizace, jež tím stvrzují pouze svou pomocnou roli.

Poslední rezolucí řešící humanitární krize je *rezoluce Valného shromáždění 71/127 z roku 2016*. Ta opět vyzývá státy k neustálému rozvoji legislativy v této oblasti a také ke zlepšování ekonomiky, kterou považuje za klíčovou v boji proti přírodním katastrofám především kvůli modernizaci technických prostředků, dostupnosti lepšího vybavení a možnosti investic do staveb odolnějších a bezpečnějších budov a prostředků ochrany před katastrofami. Zajímavostí je odstavec o respektu genderové vyváženosti v nouzových situacích, kdy jsou ženy, dívky a chlapci nejvíce ohroženou skupinou a je v obecném zájmu, aby se ženy

---

²⁹ United Nations: *Measures to expedite international relief*. [online]. IFRC. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <http://www.ifrc.org/docs/idrl/182EN.pdf>

³⁰ ONU, Assemblée Générale – Résolution 57/150: *Renforcement de l'efficacité et de la coordination des opérations de recherche et de sauvetage en milieu urbain*. [online]. IFRC. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://disasterlaw.ifrc.org/fr/media/3168>

mohly podílet na vedení a rozhodování v takových situacích a toto právo jim nebylo odepíráno. Zároveň tato rezoluce silně propaguje rámec pro snižování rizika katastrof ze Sendai v letech 2015 – 2030.³¹ Tento rámec navazuje na úspěšný rámec z Hyogo pro činnost v letech 2005 – 2015, jež měl za cíl zvýšení odolnosti národů a společenství vůči katastrofám. Nový rámec pro snižování rizika katastrof ze Sendai, přijatý na Třetí světové konferenci o snižování nebezpečí katastrof, vychází z poznatků předchozího rámce, na jejichž základě vypracovává další postupy ve snižování rizik katastrof a usiluje o udržitelný rozvoj a zlepšení životní úrovně v rozvojových zemích, jež považuje za klíčové v předcházení katastrof a ztrát na životech a majetku.³²

2.3 Vlastní názor

Dle mého názoru je právě WMO nejdůležitějším článkem prevence přírodních katastrof co se informovanosti a včasného zjištění týče, vzhledem k jejímu odbornému zaměření a schopnosti vyhodnocení rizik. To také dokazuje členství naprosté většiny zemí, teritorií či oblastí v této organizaci. Přestože je někdy prakticky nemožné odhalit potenciální katastrofy, WMO má již nyní na svědomí záchranu nespočtu životů včasným varováním. Druhým článkem je právě Tamperská úmluva, jež může urychlit komunikaci právě po obdržení zprávy o hrozící katastrofě, přestože si myslím, že je dnes prakticky využitelná převážně v rozvojových zemích, jelikož poskytnutí telekomunikačních prostředků teoreticky svým principem vyplývá z různých mezinárodních smluv mezi státy, jejichž předmětem je poskytnutí pomoci samo o sobě.

Po nastalé katastrofě jsou ale nejdůležitější kladné vztahy mezi státy. Přestože by stát měl vynaložit co největší úsilí na zmírnění následků katastrof, ne vždy oplývá tak účinnými prostředky, jako jiné státy. V takovém případě jsou

---

³¹ UN, General Assembly – Resolution 71/127: *Strengthening of the coordination of emergency humanitarian assistance of the United Nations*. [online]. United Nations. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16/430/67/PDF/N1643067.pdf?OpenElement>

³² Ministerstvo životního prostředí - *Rámec pro snižování rizika katastrof - Sendai 2015-2030*. [online]. Ministerstvo životního prostředí. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/environmentalni_bezpecnost/\\$FILE/OKR-ramec_snizovani_rizika_katastrof_sendai-20160606.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/environmentalni_bezpecnost/$FILE/OKR-ramec_snizovani_rizika_katastrof_sendai-20160606.pdf)

mezinárodní smlouvy minimálně se sousedními státy efektivním prostředkem pro poskytnutí pomoci. Velmi kladně hodnotím části mezinárodních smluv zajišťující poskytnutí pomoci bezplatně, jelikož se stát v takovém případě nemusí zdráhat o pomoc zažádat a zároveň mají jednotky pomáhajícího státu právní jistotu, že o ně bude žádajícím státem postaráno, jelikož jsou pod ochranou smlouvy.

Jako problematičtější vidím téma humanitárních organizací. Přestože jsou zcela jistě nenahraditelným zdrojem pomoci a v krizových událostech mají podstatnou roli, těchto organizací začíná být spolu s jimi vydanými dokumenty velké množství. Jelikož jsou tyto dokumenty obsahově velmi podobné a postrádají právní závaznost, nemají organizace v normotvorbě přímý význam, přestože se na tvorbě některých právních předpisů mohou spolupodílet. Za pozitivní počin lze rozhodně považovat snahu o IDRL, nicméně dokud toto právo nebude oficiálně kodifikováno a nebude mít právní závaznost, je nutné se spoléhat na jiné právní předpisy. Ovšem i poté považuji za komplikovanou kontrolu výkonu tohoto práva, jelikož bude nutné vytvořit hlavní kontrolní orgán, jež bude nestranný a zároveň bude oprávněn udělovat sankce za porušení závazků vyplývajících z práva. Jak ale vytvořit vhodný sankční systém, jestliže je prevence a zvládání přírodních katastrof primární odpovědností státu? A jak v takovém případě posuzovat porušení práva jednotlivcem? Dle mého názoru by mělo jít spíše o formu rozšíření mezinárodního humanitárního práva o nejpodstatnější principy IDRL a zbylé aspekty by měly být ponechány odpovědnosti státu, jelikož by příliš specifická a detailní právní úprava právě v oblasti přírodních katastrof (na rozdíl od válečného práva) mohla zvládání katastrof a přijímání pomoci prodloužit a ztížit, nehledě na případné přezkumy činností po odeznění katastrofy a s tím spojené váhání s poskytnutím pomoci.

Poslední nedostatek v mezinárodním právu spatřuji v nutnosti obdržení souhlasu poškozeného státu s poskytnutím pomoci jiným subjektem. Přestože OSN prohlásila, že v případě absolutní nouze a znatelné neschopnosti státu postarat se o poškozené bude humanitární pomoc poskytnuta i bez souhlasu státu, jistě by takový nepovolený zásah mohl vyvolat negativní situaci, ne-li horší než v případě lhostejnosti. Z mezinárodního humanitárního práva či jiné mezinárodní smlouvy, jež by upravovala problematiku přírodních katastrof a ke které by se stát zavázal, by proto měl vyplývat přímý souhlas státu s pomocí,

jestliže by tato pomoc nebyla v rozporu s vnitrostátním právem či hodnotami státu. V případě odmítnutí pomoci poškozeným státem a následným nezvládnutím situace by mohlo dojít ke zbytečným ztrátám na životech a obyvatelé státu by tak byli vystaveni nerozmyslu autorit a nepřímo by tím byla porušena lidská práva, jakým je právo na život.

3 Právo Evropské Unie

Členství v Evropské Unii je dnes velmi kontroverzním tématem. Vezmeme-li v potaz snahu mezinárodního práva o poměrně univerzální a komplexní kodifikaci problematiky přírodních katastrof, není zcela od věci očekávat, že členství v Evropské Unii, považováno za výsadu, přinese v této oblasti o něco lepší ochranu a řešení.

V tomto směru se nabízejí tři politiky – životní prostředí, humanitární pomoc a civilní ochrana. Evropské právo řeší životní prostředí relativně komplexně – podepisuje se to citelně i na našich každodenních životech. Tato politika spadá do sdílené pravomoci ES a členských států.³³ Nicméně stejně jako u mezinárodního práva životního prostředí zde nenajdeme vysloveně zmínku o přírodních katastrofách, a tak se dá stejným způsobem toto právo považovat za jakousi nepřímou prevenci katastrof, například ve formě různých nařízení a směrnic týkajících se ochrany klimatu. Přírodní katastrofy jsou tedy především předmětem unijní úpravy humanitární pomoci a civilní ochrany.

3.1 Humanitární pomoc

Historický prapůvod humanitární pomoci EU můžeme spatřit již v roce 1969, kdy byla na základě *II. dohody z Yaoundé* přislíbena krizová pomoc africkým, karibským a tichomořským zemím. Na tu v roce 1975 navázala *Úmluva z Lomé IV.*, jež zavázala Evropské společenství k pomoci při mimořádných událostech, jakými jsou přírodní katastrofy, a to ve formě zmírnění následků katastrofy, pomoci obětem a snahy o nejefektivnější obnovu.

Dnešní humanitární pomoc EU, stejně jako politika životního prostředí, spadá do sdílených pravomocí ES a členských států a najdeme jí v obou zakládacích smlouvách EU – ve *Smlouvě o Evropské Unii* (dále „SEU“) a ve *Smlouvě o fungování Evropské Unie* (dále „SFEU“). Podle článku 21 SEU je jedním z cílů EU „...dosažení vysokého stupně spolupráce ve všech oblastech mezinárodních vztahů ve snaze: ..pomáhat lidem, zemím a regionům čelícím

---

³³ SYLLOVÁ, Jindřiška, Lenka PÍTROVÁ, Helena PALDUSOVÁ et al. *Lisabonská smlouva: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010. 691 s. ISBN 978-80-7400-339-4.

*přírodním nebo člověkem způsobeným pohromám.*³⁴ Tento cíl a s ním spojené činnosti jsou dále rozvedeny v článku 214 SFEU. Oba články uvádějí humanitární pomoc jako vnější činnost EU a stanoví podmínku, že musí být prováděna dle jejích cílů a zásad. Článek 214 SFEU navíc výslovně specifikuje, že se jedná o pomoc obyvatelstvu třetích zemí, jež byly zasaženy přírodními, nebo člověkem způsobenými pohromami. Jedná se tedy o pomoc zemím, jež nejsou členy EU, a bereme-li v potaz rozvojovou spolupráci EU, je tato pomoc také silně směřována ekonomicky slabším zemím, které se obtížněji s katastrofami vypořádávají. Tímto článkem se také zakládá Evropský dobrovolnický sbor humanitární pomoci, jež je určen Evropanům, kteří chtějí mít přímý podíl na humanitárních operacích. Důležitým bodem článku 214 SFEU je poskytování humanitární pomoci v rámci závazků a zásad mezinárodního práva (příkladem je Charta OSN) a spolupráce s mezinárodními organizacemi, jež dává subjektům mezinárodního práva možnost kontroly výkonu humanitárních činností EU a dodržování základních principů. Právo EU má v tomto ohledu tedy subsidiární postavení k mezinárodnímu právu a k přijímání rámcových pravidel upravujících humanitární pomoc se uplatňuje řádný legislativní postup.³⁵

Specifičtější úpravu humanitární pomoci přineslo *nařízení ES č. 1257/96*, jež zahrnovalo cíle a obecné zásady humanitární pomoci a také postupy v konkrétních případech. Na to v roce 2008 navázal dokument deklaratorní povahy *Evropský konsenzus o humanitární pomoci* (dále „Konsenzus“), který vychází ze dvou výše zmíněných smluv a spolu s nařízením je v této oblasti kompletuje a dále rozvádí. Jedná se o strategický rámec EU a členských zemí v poskytování kvalitní humanitární pomoci při katastrofách způsobených přírodou či lidmi, podle něhož je právě EU jako celek nejefektivnějším a největším poskytovatelem humanitární pomoci spolu s mezinárodními a nevládními organizacemi a vyplývá z něj absolutní klíčovost takové spolupráce. Ve svých dokumentech EU ve valné většině případů přenechává vedoucí roli v koordinaci humanitárních operací OSN. Konsenzus vyzdvihuje zásady mezinárodního humanitárního práva, jakými jsou nestrannost, neutralita, nezávislost a lidskost

---

³⁴ Čl. 21 odst. 2 *Smlouvy o Evropské Unii*

³⁵ SYLLOVÁ, Jindřiška, Lenka PÍTROVÁ, Helena PALDUSOVÁ et al. *Lisabonská smlouva: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010. 740 – 745 s. ISBN 978-80-7400-339-4.

humanitární akce. Také se ztotožňuje s rezolucemi Valného shromáždění OSN prohlašujícími primární odpovědnost vnitrostátních orgánů za ochranu obyvatelstva a apeluje tím na státy, aby činily zásadnější kroky k co největší soběstačnosti v takových krizích. Oproti těmto rezolucím se ale liší především tím, že nevyžaduje souhlas poškozeného státu s poskytnutím humanitární pomoci a pomáhá i tam, kde státní složky nejsou ochotny zasahovat, což se jeví velmi silnou stránkou této deklarace. Mimo jiné zde nalezneme část týkající se využití vojenských prostředků a civilní ochrany v rámci humanitární pomoci, jež by mělo nastat v opravdu krajních případech. Civilní ochranou se budu zabývat v další kapitole.

Konsenzus popisuje možnosti dárcovství a rozdělování finančních prostředků a odvolává se na Centrální fond reakce na mimořádné události (dále „CERF“) OSN a další humanitární fondy. CERF by měl zajistit připravenost a pružnost reakcí na mimořádné události.³⁶ V rámci správy finančních zdrojů pro humanitární účely byl také v roce 1992 vytvořen Úřad pro humanitární pomoc (ECHO), jež dnes nese název Generální ředitelství pro humanitární pomoc a civilní ochranu. Jedná se o důležitý počin v rámci Evropské Komise, na níž připadala odpovědnost za činnosti humanitární pomoci.³⁷ ECHO funguje na základě spolupráce s rozsáhlou sítí partnerů, mezi nimiž je například OSN, hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce apod., jejichž operace financuje. Spolu s členskými státy má vedoucí roli ve financování humanitárních operací. Kromě humanitární pomoci zodpovídá ECHO také za mechanismus civilní ochrany EU.

3.2 Civilní ochrana

Civilní ochrana představuje souhrn preventivních opatření, orgánů, postupů a pomoc v případě mimořádných událostí. Aby byla odezva na katastrofy co nejúčinnější, usiluje EU o sjednocení civilní ochrany pro lepší koordinaci pomoci a stejně jako humanitární pomoc ji zahrnuje SFEU, konkrétně je upravena článkem 196. Z tohoto článku vyplývá pouze podpůrný charakter EU vůči

---

³⁶ EUR – Lex: *Evropský konsenzus o humanitární pomoci*. [online]. [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:42008X0130\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:42008X0130(01))

³⁷ SYLLOVÁ, Jindřiška, Lenka PÍTROVÁ, Helena PALDUSOVÁ et al. *Lisabonská smlouva: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010. 742 s. ISBN 978-80-7400-339-4.

činností členských států, jakými jsou různá preventivní opatření či výcvik osob zabývajících se civilní ochranou a dále podpora činností civilní ochrany na vnitrostátní i mezinárodní úrovni.³⁸

Za nejvíce zásadní považují již zmíněný mechanismus civilní ochrany EU, jež byl vytvořen *rozhodnutím Rady č. 2001/792/ES*, Euratom, poté byl několikrát přepracován a svůj nový legislativní základ získal v roce 2013. Nyní je tedy upraven *rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU o mechanismu civilní ochrany Unie*. Mechanismus funguje na stejných principech prevence a odezvy jako jiné, výše zmíněné humanitární organizace, a to uvnitř i vně EU. Týká se jak katastrof přírodních, tak i lidmi způsobených, ale také teroristických útoků, zdraví nebezpečných nemocí a jiných situací, jež přinášejí ohrožení pro obyvatelstvo, majetek, životní prostředí či kulturní dědictví. Mechanismus rovněž klade akcent na doložku solidarity, provádí tak článek 222 SFEU, jež zajišťuje na žádost poškozeného státu pomoc Unie a členských států. Členské státy by měly ale primárně chránit své zájmy a povinnosti a pomoc poskytovat jen v případě, že nedojde k újmě na těchto zájmech povinnostech. O pomoc žádá stát prostřednictvím Střediska pro koordinaci reakce na mimořádné situace (dále „ERCC“), jež bylo zřízeno pro snazší koordinace záchranných operací. Mezi členy EU dochází také k výměně informací o osvědčených postupech či zjištěných hrozbách a za určité období dochází v rámci celé EU zhodnocení činnosti mechanismu.³⁹

O civilní ochraně také hovoří již zmíněný Evropský konsenzus o humanitární pomoci, jež je v jejím použití při mimořádných událostech opatrnější. Činnost civilní ochrany v prvotních stádiích záchranných operací hodnotí velmi kladně, připisuje jí možné výhody rychlosti, specializace, účinnosti apod., nicméně striktně prohlašuje, že tyto složky nebudou v rámci humanitární pomoci nikdy ozbrojeny a ve složitých situacích (např. při souběhu s probíhající válkou) by jejich využití mělo být pouze výjimečné, aby nenarušilo zásadu neutrality a nestrannosti.⁴⁰ Takový krok lze hodnotit velmi kladně a potvrzuje to

---

³⁸ čl. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*

³⁹ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU

⁴⁰ EUR – Lex: *Evropský konsenzus o humanitární pomoci*. [online]. [cit. 29.12.2022]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:42008X0130\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:42008X0130(01))

pouze zásadu EU, že humanitární akce nesmí ohrozit či narušit cíle a hodnoty EU a členských států.

Z praktického hlediska využití a fungování civilní ochrany na unijní úrovni je vhodné zmínit například činnost předsednictva Nizozemska v Radě Evropské unie, jehož cílem bylo posílit zvládání povodňových rizik v této oblasti. Nizozemsko usilovalo o těsnější spolupráci při získávání vzájemných zkušeností a postupů v této oblasti mezi civilní ochranou a orgány pro zvládání povodňových rizik a v roce 2016 doporučilo EU větší podporu přeshraničních projektů a uvolnění větších finančních rezerv pro civilní ochranu ve zvládání povodňových rizik. Druhým příkladem je aktivace mechanismu civilní ochrany Unie v roce 2016 při zemětřesení o síle 7,8 stupně Richterovy škály v Ekvádoru, kam byl vyslán tým odborníků civilní ochrany EU a dalších organizací, spolu s materiální pomocí. Zemětřesením bylo zasaženo 1,2 milionu osob. Dalším příkladem je nepochybně již zmíněný požár v Českém Švýcarsku v roce 2022, na základě kterého požádala Česká republika o pomoc členské státy v rámci aktivace Mechanismu civilní ochrany. Česká republika je také jedním z členských států, jež jsou registrovány v Evropské kapacitě pro odezvu na mimořádné události a je tak připravena poskytnout potřebnou pomoc.⁴¹

3.3 Fond solidarity

Velkou výhodou členství v EU je možnost pokrytí nákladů na obnovu katastrofou zasažené oblasti členského státu či státu přistupujícího formou grantu. Pro udělování takových grantů a možnost snazšího vyrovnání se s následky přírodní katastrofy byl založen Fond solidarity (dále „FSEU“), který byl původně reakcí na rozsáhlé povodně ve střední Evropě v roce 2002. FSEU má právní základ v *nařízení Rady (ES) č. 2012/2002, kterým se zřizuje Fond solidarity Evropské Unie*. Toto nařízení bylo ještě změněno *nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 661/2014 ze dne 15. května 2014, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 2012/2002 o zřízení Fondu solidarity Evropské unie*.

---

⁴¹ PIDHANIUK, Lukáš. Civilní ochrana v rámci Evropské Unie. 112: *odborný časopis požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva*. 2016, roč. 15, č. 8, s. 26-27. ISSN 1213-7057.

Důvodem reformy byla snaha o zjednodušení některých kritérií a urychlení procedurálního procesu, aby bylo možné zareagovat na žádost státu rychleji. V roce 2020 bylo ještě nařízení rozšířeno o možnosti čerpání v rámci krize spojené s epidemií COVID-19.

Čerpání finančních prostředků z FSEU je podle článku 2 možné po nastání závažné přírodní katastrofy s vážnými následky, a to buď v jednom nebo více regionech státu či v jednom nebo více státech. Pojem „závažná katastrofa“ je pak vyjádřen finanční sumou, tedy přírodní katastrofa, jejíž odhadované následky přesahují výši 3 miliardy eur či 0,6 % hrubého domácího produktu státu. V takovém případě může stát do 12 týdnů od katastrofy podat žádost o grant s celkovou odhadovanou výší nákladů na obnovu a do 18 měsíců musí grant využít, jestliže je Evropskou komisí schválen, a nevyužité finanční prostředky vrátit. Zároveň je stát povinen podat veškeré informace o preventivních opatřeních přijatých v rámci katastrofy, sdělit veškeré zkušenosti získané během katastrofy, stav provádění příslušných právních předpisů EU v této oblasti apod. Článek 3 uvádí, že se jedná o čerpání financí v rámci nepojistitelných škod a čerpání finančních prostředků FSEU se nesmí krýt s jiným.⁴²

Důležité je oddělení FSEU od mechanismu civilní ochrany EU a jiných humanitárních organizací. Zatímco Mechanismus funguje jako rychlá odezva na nastalou přírodní katastrofu či jinou mimořádnou událost, poskytuje materiální i humanitární pomoc v podobě záchranných a jiných sil, FSEU je pouze finančním nástrojem vyrovnání se s následky přírodních katastrof (a několika dalších výjimek). Mechanismus je zároveň spolufinancován Evropskou komisí, kdežto rozpočet FSEU je vně rozpočtu EU a skládá se z příspěvků členských států.⁴³

V rozmezí let 2002 – 2020 bylo vybráno 6,5 miliard eur na pokrytí škod způsobených vlivem 96 katastrof ve 23 členských zemích a jedné přistupující.

---

⁴² EUR – Lex: *nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 661/2014 ze dne 15. května 2014, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 2012/2002 o zřízení Fondu solidarity Evropské unie.* [online]. [cit. 2.1.2023].

Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32014R0661>

⁴³ European Commission: *Q&A on the reform of the European Union Solidarity Fund.* [online]. [cit. 2.1.2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_14_306

Česká republika v tomto rozmezí čerpala 178 milionů eur, z čehož až 160 milionů eur sloužilo na obnovu po rozsáhlých povodních.⁴⁴

3.4 Vlastní názor

Členství v Evropské Unii je výhodné především z hlediska zvládnutí přírodních katastrof v rámci celého společenství. Zasažený stát se v případě nedostatku vlastních sil a prostředků může spolehnout na pomoc od jiných států či od EU jako celku. Zatímco Konsenzus a mechanismus civilní ochrany jsou spíše takovým rozšířením humanitární pomoci mezinárodního práva a fungují v těsné součinnosti s mezinárodními, mezivládními a nevládními organizacemi především v rozvojových a třetích zemích a mnohdy těmto organizacím přenechávají vedoucí roli, pro členské a přistupující země je ohromným přínosem právě finanční zajištění ze strany EU. Jelikož Fond solidarity stojí mimo rozpočet EU a skládá se z příspěvků členských států, upevňuje se tím potřeba spolupráce a dobrých vztahů mezi státy. Ocenit lze také reformu nařízení o zřízení Fondu solidarity, jež zjednodušila proces udělování grantů členským státům a tím vyzdvihla roli EU ve snaze pomáhat v krizových situacích. Překvapivé je, že ač je EU striktní v jiných oblastech, v oblasti přírodních katastrof a krizových situacích je spíše vstřícná a její činnost lze hodnotit kladně. Zároveň funguje jako kontrolní mechanismus vůči členským státům a může být autoritativním článkem při zavádění preventivních opatření formou různých směrnic a nařízení. Ovšem i k takovým krokům je potřeba součinnosti států, jež mají za úkol poskytování informací a zkušeností ze zvládnutí nastalých katastrof.

---

⁴⁴ European Structural and Investment Funds: *An overview of the EU Solidarity Fund 2002-2020*. [online]. [cit. 2.1.2023]. Dostupné z: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/An-overview-of-the-EU-Solidarity-Fund-2002-2020/qpif-qzyn/>

4 Systém právní regulace přírodních katastrof v České republice

Jak již plyne z předchozích kapitol, prevence a zvládání přírodních katastrof jsou primární odpovědností státu a subjekty mezinárodního práva a EU jsou pouze pomocnými články. Vždyť právě právo na život a majetek jsou zaručeny *Listinou základních práv a svobod* (dále „Listina“), jež spadá do ústavního pořádku České republiky. Také *Ústava České republiky* ve svém článku 2 stanoví, že státní moc slouží všem občanům⁴⁵, měla by tedy jednat v jejich zájmu při přijímání právních předpisů a opatření v oblasti přírodních katastrof a chránit jejich životy, majetek, ale také svrchovanost a územní celistvost státu.

Systém právní regulace prevence a zvládání přírodních katastrof je poměrně komplexní a lze ho rozdělit několika způsoby. Nejvhodnějším dělením se mi jeví rozdělení podle subjektů, jež zauímají určitou pozici, přijímají opatření v závislosti na typu mimořádné události a jejichž činnost je upravena řadou zákonů, a dále podle právních předpisů a s nimi spojených opatření a prováděcích předpisů.

4.1 Subjekty bezpečnostního systému

Podle odborné literatury a také ústavního zákona o bezpečnosti ČR tvoří bezpečnostní systém v České republice soustava subjektů, jež se dají rozdělit na ty, jež zajišťují bezpečnost státu a na ty, jež se na zajišťování bezpečnosti státu podílejí.

Bezpečnost státu zajišťují:

- ozbrojené síly
- ozbrojené bezpečnostní sbory
- záchranné sbory

---

⁴⁵ Čl. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*

- havarijní služby ⁴⁶

Jelikož bývají přírodní katastrofy rozsáhlé, často je kromě záchranných sborů povolána k záchranným operacím či k operacím obnovy také Armáda ČR. Příkladem je právě tornádo na Břeclavsku a Hodonínsku v roce 2021, kam byla kromě složek IZS vyslána právě Armáda ČR a také Hradní stráž.⁴⁷ Z výše zmíněných jsou přímé subjekty zajišťující bezpečnost při přírodních katastrofách tedy všechny kromě havarijních služeb, jež zajišťují bezpečnost především při jiných mimořádných událostech. Nicméně jestliže má přírodní katastrofa za následek havárii, účastní se havarijní služby bezpečnostních činností také.

Dalšími subjekty jsou ty, jež se na bezpečnosti státu podílejí. Jedná se o subjekty, jež se většinou přímo fyzicky nezúčastní záchranných a likvidačních prací, nicméně přijímají a vydávají opatření, právní předpisy a mají při zajišťování bezpečnosti různé povinnosti. Jedná se o:

- státní orgány
- orgány územních samosprávných celků
- právnické osoby
- fyzické osoby ⁴⁸

Právnické a fyzické osoby mají mimo jiné povinnost vykonávat svá práva a povinnosti tak, aby tím nezpůsobily újmu. Vyplývá to již z preambule Ústavy ČR, která prohlašuje, že občané „...jsou si vědomi svých povinností vůči druhým a zodpovědnosti vůči celku...“.⁴⁹ Lze sem tedy zařadit také preventivní jednání v rámci přírodních katastrof.

Podrobnější legislativní rámec těchto subjektů je předmětem následující kapitoly. Vhodné je ale zmínit ještě opatření přijímaná subjekty bezpečnostního systému jako reakce na mimořádné události. Ta se liší podle druhu a rozsahu

---

⁴⁶ ŠINOVSÝ, Michail a Vilém ADAMEC. *Právní rámec krizového managementu: management záchranných prací*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005. 4 s. ISBN 80-86634-55-8.

⁴⁷ Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje: *Tornádo na Moravě* [online]. Hasičský záchranný sbor České republiky, 2021. [cit. 6.1.2023]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/script/docDetail.aspx?docid=22307850&doctype=ART&prev=true&lang=cs>

⁴⁸ ŠINOVSÝ, Michail a Vilém ADAMEC. *Právní rámec krizového managementu: management záchranných prací*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005. 4 s. ISBN 80-86634-55-8.

⁴⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*

mimořádné události. Prvním typem jsou všeobecná opatření, jejichž cílem je zajišťování a udržování bezpečnosti v každodenním režimu a není zde vyžadována speciální koordinace společného postupu subjektů. Jedná se především o preventivní rámec přírodních katastrof. Do všeobecných opatření spadají například opatření *zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně*. Dalším typem jsou společná opatření. Jedná se o opatření spojená s prováděním záchranných a likvidačních prací s koordinací společného postupu. Tato opatření jsou předmětem *zákona č. 239/200 Sb., o integrovaném záchranném systému*. Posledními opatřeními přijímanými při řešení mimořádné události jsou krizová opatření, jejichž charakter odpovídá závažnosti mimořádné události. Při realizaci krizových opatření často dochází k omezení některých práv a svobod a ukládají se povinnosti, a z tohoto důvodu musí být také vhodně odůvodněna. Krizová opatření upravuje *zákon č. 240/2000 Sb., krizový zákon*.⁵⁰

4.2 Právní rámec přírodních katastrof

Legislativní rámec mimořádných událostí, konkrétněji přírodních katastrof, a s nimi spojeného krizového řízení, je značně rozsáhlý. Některé náležitosti nalezneme již v ústavním pořádku České republiky. V Ústavě ČR přímou zmínku o přírodních katastrofách nalezneme po novelizaci pouze v souvislosti s vysláním ozbrojených sil ČR mimo Českou republiku či pobytem ozbrojených sil jiného státu na našem území v případě záchranných prací při živelních pohromách, jinak jsou pouze na jejích principech stavěny zákony, jež tuto problematiku upravují. Listina základních práv a svobod ale ve svém devátém článku zmiňuje živelní pohromy v souvislosti se zákazem nucených služeb a prací. Ustanovení tohoto zákazu neplatí v případě služeb, jež jsou vyžadovány „...na základě zákona v případě živelních pohrom, nehod, nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty.“⁵¹ V případě přírodních katastrof jsou to především složky IZS, jež jsou tímto ustanovením dotčeny. Omezena mohou být i jiná práva a svobody zaručena Listinou, podmínkou je ale nepřekročení mezí

---

⁵⁰ ŠINOVSÝ, Michail a Vilém ADAMEC. *Právní rámec krizového managementu: management záchranných prací*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005. 5 - 6 s. ISBN 80-86634-55-8.

⁵¹ Čl. 9 odst. 2 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., *Listina základních práv a svobod*

zákonu. Jedná se například o svobodu pohybu zaručenou článkem 14 či nedotknutelnost obydlí, jež zaručuje článek 12. Přestože se tato omezení týkají spíše vyhlášení válečného stavu, dají se aplikovat také na přírodní katastrofy. V případě záchranných prací se nelze zcela jistě odvolávat na nedotknutelnost obydlí, jsou-li vstupem do obydlí zachraňovány životy, jež mají nepopíratelně vyšší hodnotu. Důležitým zákonem spadajícím do ústavního pořádku, jež zahrnuje problematiku přírodních katastrof a na něž navázaly další zákony, je také *ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky*, upravující některé krizové stavy a zřizující Bezpečnostní radu státu.

Za klíčové zákony jsou považovány ty, jež vznikly jako reakce na rozsáhlé povodně v roce 1997. Tyto povodně zasáhly třetinu území České republiky a další státy. Krizová legislativa v té době v právním řádu silně absentovala a právní úprava činnosti IZS a reakce na mimořádné události nebyla ani zdaleka dostačující. Z tohoto důvodu byl přijat *zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů* a *zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů*. Ve stejném roce byl přijat také *zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů*, jež opravňuje některé orgány k vydávání mimořádných opatření v rámci živelních pohrom, a také *zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů*, jež napomáhá k překonání krizového stavu v rámci finančních, organizačních a materiálních opatření, bez nichž by krizový stav nebylo možné zvládnout. Tyto zákony nabyly účinnosti 1. ledna 2001.⁵² Do té doby (a do vzniku krajských orgánů veřejné správy) byla krizová legislativa spoře upravována zákonem o obcích, o hlavním městě Praze a zákonem o okresních úřadech.

Ve spojitosti s IZS lze také jmenovat zákony upravující činnost jednotlivých složek IZS, tedy například *zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky*, *zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů* či *zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě*. Tyto zákony se vzájemně prolínají a doplňují spolu se zákonem o IZS. Ten se

---

⁵² ŠTĚTINA, Jiří a kol. *Zdravotnictví a integrovaný záchranný systém při hromadných neštěstích a katastrofách*. Praha: Grada, 2014. 150 s. ISBN 978-80-247-4578-7.

přednostně použije v situacích, kdy u mimořádné události spolupracují dvě a více složek IZS.

Zvláštní část právní regulace přírodních katastrof tvoří zákony, jež řeší konkrétní druhy živelních pohrom. Jedná se o *zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně*, *zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů* a *zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů*. Tyto zákony neřeší přírodní katastrofy primárně, obsahují například také preventivní nástroje proti vzniku škod vytvořených člověkem. Přírodní katastrofy tyto zákony ale konkretizují do ustanovení týkajících se sucha, přírodních požárů, povodní a lesních kalamit a jsou v poměru speciality k jiným obecným zákonům řešícím krizové situace. Od svého vzniku prošly několika novelizacemi.

V neposlední řadě je nutné zmínit zákon, jež upravuje problematiku náhrady škod v případě nastalé živelní pohromy. Jedná se o *zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území zasaženého živelní nebo jinou pohromou, ve znění pozdějších předpisů*. Tento relativně obsahově krátký zákon upravuje zásady poskytnutí státní pomoci po zasažení území živelní pohromou.⁵³

Všechny výše zmíněné právní předpisy jsou doprovázeny řadou prováděcích předpisů, tedy vyhláškami a nařízeními ústředních správních úřadů, vlády, obcí a krajů. Dále je doplňují usnesení a rozhodnutí soudů a jiných orgánů a další.

---

⁵³ ŠTĚTINA, Jiří a kol. *Zdravotnictví a integrovaný záchranný systém při hromadných neštěstích a katastrofách*. Praha: Grada, 2014. 150 - 152 s. ISBN 978-80-247-4578-7.

5 Analýza českých právních předpisů a institutů

Po uvedení do systému právní regulace prevence a zvládnání přírodních katastrof v České republice je pro komplexní pochopení nutné detailněji nahlédnout do jednotlivých právních předpisů. Vzhledem k rozsahu legislativy upravující tuto problematiku jsem vybrala ty, jež považuji za nejdůležitější a zaměřím se pouze na specifika přírodních katastrof, přestože ve většině případů spadají pod jiné pojmy. Vybrané právní předpisy budou doplněny o prováděcí předpisy, individuální právní akty a usnesení, jež s nimi souvisí.

5.1 Ústavní zákon o bezpečnosti ČR

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky spadá do ústavního pořádku ČR a je tak svou právní silou nadřazen všem následujícím zákonům. Obsahuje 13 článků a doposud byl novelizován pouze jednou. Jedná se svým způsobem o komplementární normu Ústavy ČR, jež dostatečně neupravovala problematiku bezpečnosti státu. Tento zákon je podkladem jak pro válečné, tak i neválečné krizové situace, vnitřní pořádek a bezpečnost, vymezuje některé krizové stavy, subjekty bezpečnosti, určuje povinnosti státu a také upravuje náležitosti dopadu krizových stavů na ústavní a právní dění státu.⁵⁴ Také tento ústavní zákon přiznává státu primární odpovědnost za bezpečnost na svém území.

5.1.1 Krizové stavy

Krizové stavy jsou speciálním nástrojem státu pro řešení mimořádných událostí. Tato problematika nemá jednotnou právní úpravu, druhou část nalezneme v krizovém zákoně. Ústavní zákon o bezpečnosti ČR zmiňuje dva krizové stavy, jež mohou být vyhlášeny v souvislosti s živelními pohromami. Oba krizové stavy se vyhláší stejnou formou, jako zákony.

---

⁵⁴ MAREŠ, Miroslav a Daniel NOVÁK. *Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 23 s. ISBN 978-80-7598-202-5.

Prvním krizovým stavem je nouzový stav. Ten může být podle článku 2 vyhlášen pro omezené či celé území státu. Podle článku 5 je vyhlášen v případě živelních pohrom a jiných nebezpečí či mimořádných událostí vládou a při nebezpečí z prodlení předsedou vlády, jehož rozhodnutí může vláda do 24 hodin zrušit. Kontrolním orgánem vlády je Poslanecká sněmovna, která musí být o vyhlášení neprodleně informována a jež může nouzový stav v době jeho trvání či po vyhlášení zrušit. Nouzový stav může být s řádným odůvodněním a vymezením všech omezení základních práv a svobod či stanovením povinností vyhlášen na dobu 30 dní a prodloužen neomezeně pouze se souhlasem Poslanecké sněmovny.⁵⁵ V souvislosti s živelními pohromami může být omezena například svoboda pohybu a pobytu, nedotknutelnost obydlí, shromažďovací právo, právo na podnikání a stávku, vlastnické a užívací právo a další práva, jež vymezí krizový zákon. Nařízena mohou být různá mimořádná opatření, jakými jsou evakuace osob, zákaz vstupu, poskytnutí věcných prostředků apod. Nouzový stav byl v České republice vyhlášen doposud desetkrát, nejdéle trval v období pandemie viru COVID-19 od roku 2020, pro který byl vyhlášen pětkrát. Do té doby byly jediným důvodem vyhlášení právě živelní pohromy, jakými byly rozsáhlé povodně a orkán. Nouzový stav byl na základě rozhodnutí vyhlášen pro určitá území státu.⁵⁶ Jedná se spíše o nástroj zvládnutí přírodních katastrof. Nutno zmínit, že řádné odůvodnění vyhlášení nouzového stavu a důmyslná volba omezení některých práv a svobod, tedy jejich proporcionalita, je velmi důležitá, jelikož takové omezení může být předmětem přezkumu Ústavního soudu. Jedná se totiž o realizační akty, jejichž přezkum je přípustný podle *zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu*.⁵⁷

Druhým krizovým stavem je stav ohrožení státu. Ten je upraven článkem 7 a může ho oproti nouzovému stavu vyhlásit Parlament na návrh vlády, je-li ohrožena svrchovanost státu, územní celistvost či demokratické zásady. K vyhlášení je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech senátorů i všech

---

⁵⁵ Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, v posledním znění

⁵⁶ Hasičský záchranný sbor České republiky: *Krizové stavy* [online]. Hasičský záchranný sbor České republiky. [cit. 19.1.2023]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/web-krizove-rizeni-a-cnp-krizove-stavy-krizove-stavy.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

⁵⁷ MAREŠ, Miroslav a Daniel NOVÁK. *Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 53 s. ISBN 978-80-7598-202-5.

poslanců.⁵⁸ Vyhlášení stavu ohrožení státu umožňuje zkrácené jednání o návrzích zákonů a stejně jako u nouzového stavu omezení některých práv a svobod. U tohoto krizového stavu se lze domnívat, že se bude jednat o ohrožení politického či válečného charakteru, nicméně tato skutečnost není nikde výslovně uvedena. Stav ohrožení státu by nicméně mohl nastat teprve jako následek přírodní katastrofy, kdy by podle *zákona č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování* byly povolány ozbrojené síly k mimořádné službě.⁵⁹ Dle mého názoru se jedná o takový mezičlánek mezi nouzovým a válečným stavem. Doposud nebyl tento stav v České republice vyhlášen.

5.1.2 Bezpečnostní rada státu

Subjekty bezpečnosti, jež tento zákon ustavuje, byly rozebrány již v kapitole o systému právní regulace přírodních katastrof v rámci ucelení problematiky. Specifickým subjektem je Bezpečnostní rada státu, jež je stálým pracovním orgánem vlády. Je zřízena článkem 9 zákona o bezpečnosti ČR, který stručně stanoví její členy, činnost a pravomoci členů či prezidenta republiky. Podle tohoto článku tvoří Bezpečnostní radu státu předseda vlády a členové vlády a poskytuje vládě návrhy opatření k zajištění bezpečnosti státu. Jelikož jsou přírodní katastrofy *vis maior*, nemají zde tak velké zastoupení, jako jiné problematiky. Schůzí Bezpečnostní rady státu se může zúčastnit také prezident republiky a projednávat otázky spadající do její působnosti.⁶⁰ Specifičtější úpravu činností a složení členů poskytují usnesení, dále činnosti upravují jednací řády a statuty vlády. Nejvíce informativním dokumentem je dle mého názoru Statut Bezpečnostní rady státu vydaný na konci roku 2022, jež stanoví její činnosti a členy, veškeré změny jsou nicméně prováděny usneseními. V současné chvíli má 10 členů a 6 stálých pracovních výborů. Mimo jiné činnosti je také aktérem bezpečnosti při vyhlášení krizových stavů, kdy spolupracuje s Ústředním krizovým štábem, jež je jejím speciálním pracovním orgánem.⁶¹

---

⁵⁸ Čl. 7 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., *o bezpečnosti České republiky*, v posledním znění

⁵⁹ Zákon č. 585/2004 Sb., *o branné povinnosti a jejím zajišťování*

⁶⁰ Čl. 9 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., *o bezpečnosti České republiky*, v posledním znění

⁶¹ Vláda České republiky: *Statut Bezpečnostní rady státu*. [online]. Vláda České republiky. [cit. 19.1.2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/Statut-BRS-prosinec-2022.pdf>

5.2 Zákon o krizovém řízení

Klíčovým zákonem při řešení závažných mimořádných událostí se stal *zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů* (krizový zákon), jež navazuje na ústavní zákon o bezpečnosti ČR. Tento zákon relativně široce vymezí pojmy související s krizovým řízením, stanoví pravomoci a působnost orgánů krizového řízení, definuje stav nebezpečí, určí práva a povinnosti osob a také uvede formu kontroly porušování krizových opatření a odpovědnost za ně. Podle článku 1 tohoto zákona jsou předmětem úpravy krizové situace, jež nesouvisí se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením. Zákon byl několikrát novelizován, za hlavní novelu považují tu, jež nastala po přijetí *zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů*, který zrušil přímou státní správu území na úrovni okresů a tím přesunul důležité úkoly v oblasti krizového řízení do působnosti a kompetencí Hasičského záchranného sboru ČR a krajských úřadů. Další podstatná novela nastala po implementaci *směrnice Rady Evropské unie č. 2008/114/ES ze dne 8. prosince 2008 o určování a označování kritických infrastruktur a o posouzení potřeby zvýšit jejich ochranu*. Tato směrnice začlenila do krizového zákona pojem „kritická infrastruktura“ a krizový zákon tím byl rozšířen o další prevenční nástroj.⁶²

5.2.1 Vymezení pojmů

Pro lepší pochopení krizového zákona a s ním spojených přírodních katastrof je vhodné krátce uvést několik pojmů, jež právě krizový zákon definuje.

Krizovým řízením je podle tohoto zákona „...*souhrn řídicích činností orgánů krizového řízení zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik a plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s přípravou na krizové situace nebo ochranou kritické infrastruktury.*“⁶³ Ochrana kritické infrastruktury je důležitá také v případě přírodních katastrof, jelikož mimo

---

⁶² ŠTĚTINA, Jiří a kol. *Zdravotnictví a integrovaný záchranný systém při hromadných neštěstích a katastrofách*. Praha: Grada, 2014. 155 - 157 s. ISBN 978-80-247-4578-7.

⁶³ Čl. 2 odst. a) zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, v posledním znění

vojenské či teroristické útoky jsou to právě přírodní katastrofy, jež obsazují první příčky v hrozbách narušení kritické infrastruktury, je proto důležité zajistit dostatečná preventivní a ochranná opatření.

Kritická infrastruktura je prvek nebo systém prvků infrastruktury, jež je klíčová pro chod společnosti a ekonomiky. Její narušení by mělo závažný dopad na bezpečnost státu, životy a zdraví obyvatelstva či ekonomiku. Jedná se například o elektrárny, plynovody a jiné stavby, zařízení a prostředky, jejichž ochrana je důležitým článkem zachování vnitřní bezpečnosti.

Krizová opatření byla již specifikována výše. Jedná se o souhrn opatření, jež mají zmírnit následky krizové situace, či jim zabránit.

Krizová situace je mimořádnou událostí dle zákona o IZS. Je při ní vyhlášen jeden ze čtyř krizových stavů.⁶⁴

5.2.2 Subjekty

Hlava II. krizového zákona upravuje činnost subjektů krizového řízení s celostátní působností a subjektů s územní působností. Nejdůležitějším článkem mezi subjekty s celostátní působností je vláda, jež koordinuje činnost jiných orgánů krizového řízení, rozhoduje o omezení práv a ukládání povinností při krizových stavech a zřizuje Ústřední krizový štáb. Ten slouží jako pracovní orgán vlády k řešení krizových situací a od Bezpečnostní rady státu se liší především dočasným charakterem. Ústřední krizový štáb je aktivován v případě nastalé krizové situace či její hrozby a koordinuje a vyhodnocuje opatření přijímaná vládou a předkládá návrhy k jejímu řešení. Má 26 členů a mimo jiné zřizovanou Ústřední povodňovou komisi či Ústřední komisi pro sucho, jež zasedají právě v kontextu nastalých povodní či nedostatku vody.⁶⁵ Tyto komise jsou zřízeny zákonem o vodách. Dalšími subjekty s celostátní působností jsou ministerstva a jiné ústřední správní úřady a Česká národní banka, jež zajišťují připravenost na krizové situace a zpracovávají krizové plány.

---

⁶⁴ Čl. 2 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, v posledním znění

⁶⁵ Vláda České republiky: *Statut Ústředního krizového štábu*. [online]. Vláda České republiky. [cit. 23.1.2023]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/pracovni-vybory/ustredni-krizovy-stab/statut-UKS_2.pdf

Mezi orgány s územní působností patří podle tohoto zákona na úrovni kraje hejtman, krajské úřady, ale také Policie ČR a Hasičský záchranný sbor ČR, jež je páteří záchranných a likvidačních prací, spolu s ostatními orgány krajů i obcí zpracovává krizové plány a zajišťuje jejich součinnost. Na úrovni obcí se jedná o starostu a obecní úřady, zákon nicméně rozděluje pravomoci obcí základního typu a obcí s rozšířenou působností. Na úrovni územní působnosti je také možné zřídit bezpečnostní rady a krizové štáby, jež mají velmi obdobné vlastnosti a plní obdobné funkce, jako na ústřední úrovni. Jejich činnost a složení je upraveno *nařízením vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů*. Posledním článkem těchto subjektů jsou územní správní úřady.⁶⁶

Krizový zákon dále upravuje práva a povinnosti fyzických a právnických či podnikajících fyzických osob, jež často nejsou přímými aktéry krizového řízení. U právnických a podnikajících fyzických osob jsou stanoveny podmínky podílení se na přípravě krizového plánu a plánu krizové připravenosti, stejně jako povinnost poskytnutí věcných prostředků a respektování krizových opatření, pokud nastala krizová situace. Podobně je tomu u fyzických osob, jež mají také povinnost respektovat krizová opatření s rizikem finanční sankce při porušení. Uložena může být pracovním příkazem také pracovní povinnost či pracovní výpomoc, za něž je poskytována náhrada. Pracovní povinnost většinou vyžaduje odbornost, pracovní výpomoc provádí v krizových situacích také obyvatelstvo bez odborných znalostí. Fyzické osoby mají podle § 31 odst. 1 právo na nezbytné informace související s krizovými opatřeními – ta jsou vyhlášována stejně jako zákony a také zveřejňována v hromadných sdělovacích prostředcích.⁶⁷

5.2.3 Stav nebezpečí

Krizový zákon je druhým zákonem upravujícím krizové stavy, konkrétně stav nebezpečí. Tento krizový stav je považován za nejméně závažný, to vyplývá již z § 3, jež ho definuje jako bezodkladné opatření, jež se může vyhlásit v případě

---

⁶⁶ ŠINOVSÝ, Michail a Vilém ADAMEC. *Právní rámec krizového managementu: management záchranných prací*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005. 16 - 18 s. ISBN 80-86634-55-8.

⁶⁷ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, v posledním znění

ohrožení života, zdraví, majetku, životního prostředí, pokud intenzita nedosahuje značného rozsahu a nebezpečí není možné odvrátit běžnou činností subjektů bezpečnosti ČR.⁶⁸ Pojem „intenzita značného rozsahu“ není přesně definován a je nutné ho tedy posuzovat podle konkrétní situace. Pokud ale nastane ohrožení s intenzitou značného rozsahu, respektive ohrožení nelze odvrátit vyhlášením stavu nebezpečí, je třeba vyhlásit nouzový stav, jehož je stav nebezpečí předstupněm. Stav nebezpečí může vyhlásit hejtman kraje či v Praze primátor na dobu 30 dní pro celé území kraje či jeho část, s uvedením důvodů, krizových opatření a jejich rozsahu. Prodloužen může být pouze se souhlasem vlády. Mezi krizová opatření patří například nařízení evakuace obyvatelstva, bezodkladné provádění staveb, poskytnutí věcné pomoci apod. Je také nutné uvést, zda byl stav nebezpečí vyhlášen na základě mimořádné události zákona o IZS.⁶⁹ Stav nebezpečí byl na území ČR vyhlášen již nespočetněkrát, v masivní většině případů se jednalo o důsledek živelních pohrom, převážně povodní. Ukázkovým příkladem je *rozhodnutí hejtmána Jihomoravského kraje číslo 1/2021 ze dne 24. června 2021 o vyhlášení stavu nebezpečí*, jež bylo vyhlášeno jako důsledek ničivých bouřek a tornáda na Hodonínsku a Břeclavsku.

Za zajímavost považuji možnost soudního přezkumu rozhodnutí o vyhlášení stavu nebezpečí. V rámci odborné literatury byla zkoumána povaha tohoto rozhodnutí s příkloněním se k charakteru opatření obecné povahy. Přesto na něj podle správního řádu nelze aplikovat všechny jeho vlastnosti a vzhledem k jeho velmi omezenému trvání nelze ani předpokládat, že by soud stihl rozhodnutí zrušit. Také krizový zákon ve svém § 38 stanoví, že se na rozhodování podle tohoto zákona v době krizových stavů nevztahuje správní řád. V takovém případě se lze teoreticky pouze odvolávat na porušení některých práv a svobod, na nichž byla způsobena újma při provádění krizových opatření.⁷⁰ Stejně tomu tak je u zbylých mimořádných stavů, jež nejsou přezkoumatelné obecnými soudy ani

---

⁶⁸ Zákon č. 240/2000 Sb., *o krizovém řízení a o změně některých zákonů*, v posledním znění

⁶⁹ *tamtéž*

⁷⁰ VANÍČEK, Jiří a Ondřej VODEHNAL. *Krizový zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 155 - 157 s. ISBN 978-80-7552-787-5.

soudem Ústavním, přezkoumatelné jsou tedy pouze realizační akty, tedy omezení z těchto stavů vyplývající, jak již bylo zmíněno výše.⁷¹

5.2.4 Nástroje prevence a zvládnání přírodních katastrof

Z mého pohledu se charakter krizového zákona přiklání spíše ke zvládnání přírodních katastrof než k prevenci. Přesto je nepochybně prevenčním nástrojem zavedení problematiky ochrany kritické infrastruktury, jež sice neřeší prevenci přírodních katastrof, nicméně řeší zmírnění či zamezení potenciálních následků této vis maior.

Důležitým prevenčním nástrojem jsou také krizové plány a plány krizové připravenosti, jejichž náležitosti upravuje již zmíněný prováděcí právní předpis, tedy *nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů*. Krizové plány jsou plánovacím dokumentem zajišťujícím připravenost na krizové situace a zahrnují také plány z jiných právních předpisů (např. vodní zákon). Zpracovávají je ministerstva a jiné správní úřady, Česká národní banka, jiné státní orgány podle krizového zákona (Kancelář Poslanecké sněmovny, Senátu apod.), kraje a obce s rozšířenou působností a na výzvu se podílejí také právnické a podnikající fyzické osoby a dále Hasičský záchranný sbor ČR (dále „HSZ ČR“) § 15 až § 16 prováděcího předpisu stanoví Metodiku zpracování krizových plánů, jež zajišťuje jednotný postup. Plán krizové připravenosti má poté užší zaměření, týká se právnických a podnikajících fyzických osob, jež jsou zpracovateli. Oba typy plánů mají část základní, operativní a pomocnou.⁷²

5.3 Zákon o integrovaném záchranném systému

Integrovaným záchranným systémem (dále „IZS“) se rozumí systém koordinace jeho složek při záchranných a likvidačních pracích a také jejich společného postupu při přípravě na mimořádné události. Jedná se o součinnost

---

⁷¹ MAREŠ, Miroslav a Daniel NOVÁK. *Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 53 - 54 s. ISBN 978-80-7598-202-5.

⁷² Nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů

dvou a více složek IZS při mimořádné události. V takovém případě je primárně použit zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů před ostatními právními předpisy upravujícími činnost jednotlivých složek IZS, to ale neznamená, že jsou tímto zákonem tyto zvláštní právní předpisy dotčeny. Zároveň se ne každá mimořádná situace řídí zákonem o IZS, tato situace musí splňovat několik aspektů, co se týče míry ohrožení, intenzity, trvání apod. Zákon prošel před svým vyhlášením dlouhým vývojem, od té doby ho žádné výrazné změny nepotkaly. Vychází z usnesení vlády č. 246/1993 Sb., k návrhu zásad Integrovaného záchranného systému, jež dalo popud k vytvoření jednotného zákona.⁷³

Zákon stanoví složky a činnost IZS, postavení a činnost státních orgánů při přípravě a řešení mimořádných situací, specifika záchranných a likvidačních prací a práva a povinnosti osob při mimořádných situacích, včetně náhrad škod a přestupků. Podrobnější úpravu činností IZS zajišťuje vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému. Právě zákon o IZS je hlavním pilířem vymezení mimořádných událostí, kam spadají živelní pohromy. V České republice jsou to především povodně, sesuvy půdy a atmosférické poruchy.⁷⁴

5.3.1 Subjekty

Je jistě nesporné, že se při živelní pohromě setkáme s celou řadou subjektů, ať už v rámci její prevence či zvládnání. Prvním okruhem subjektů tohoto zákona jsou složky IZS – základní a ostatní. Základní složky poskytují podle § 4 tohoto zákona nepřetržitou pohotovost pro příjem ohlášení vzniku mimořádné události a vyhodnocení následného postupu. Jedná se o Hasičský záchranný sbor ČR, jež má stěžejní roli v přípravách státu na mimořádné události a zřizuje operační a informační střediska, dále Policii ČR, poskytovatele zdravotnické záchranné služby a jednotky požární ochrany. Ostatní složky IZS poskytují plánovanou pomoc na vyžádání, jejíž způsob musí být podle § 21 dohodnut

---

⁷³ ZPĚVÁK, Aleš. *Zákon o integrovaném záchranném systému: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-199-8

⁷⁴ ZPĚVÁK, Aleš. *Zákon o integrovaném záchranném systému: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 14 - 16 s. ISBN 978-80-7598-199-8.

předem a v písemné formě s úřadem obce s rozšířenou působností, krajským úřadem, Ministerstvem vnitra nebo složkami IZS. Jedná se například o ozbrojené síly, havarijní služby, neziskové organizace, pohotovostní služby a jiné. V rámci krizových stavů se jedná také o poskytovatele lůžkové péče s urgentním příjmem, jež spadají pod *zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě*.⁷⁵

Dalšími subjekty zákona jsou státní orgány a orgány územních samosprávných celků. Jejich činnost je propojena s činnostmi a postaveními uvedenými v krizovém zákoně a zákoně o bezpečnosti ČR. Jedná se o koordinaci složek IZS, zpracování koncepce ochrany obyvatelstva, analýzu rizik, či mimo jiné zpracování a provozování jednotného systému varování a vyrozumění a systém veřejné výstrahy, jež je velmi důležitým prevenčním nástrojem například v případě požárů. Další činnosti těchto orgánů a složek IZS jsou upraveny zvláštními předpisy.

Zákon o IZS upravuje ve své druhé části také postavení právnických a fyzických osob v rámci IZS, jež se dá pojmout dvěma směry. Prvním je okruh těch, jež záchranné a likvidační práce od IZS vyžadují. Dle mého názoru není předmětné práva a povinnosti těchto osob dále rozebírat, jelikož v případě živelních pohrom je primární ochrana života, zdraví, případně majetku a je samozřejmé, že tyto osoby budou respektovat pokyny velitele zásahu či umožnit vstup záchranných jednotek na svůj pozemek. Předmětná jsou práva a povinnosti druhého okruhu fyzických, právnických a fyzických podnikajících osob, tedy těch, jež se na záchranných a likvidačních pracích podílejí. Ta jsou velmi obdobná s těmi, jež stanoví krizový zákon. Tyto subjekty jsou povinny respektovat pokyny velitele zásahu, starosty, hejtmana či jiného orgánu k tomu způsobilému, zajistit svým zaměstnancům opatření, která jim poskytnou bezpečí, umožnit vstup složek IZS do objektu, poskytnout věcnou pomoc (v případě požáru zdroj vody, dopravní prostředek apod.), umožnit umístění systému varování a vyrozumění na svém pozemku, poskytovat informace apod.⁷⁶ Tyto osoby se také mohou poskytnout osobní pomoc, a to v rámci výzvy, nebo v rámci dobrovolných prací, jež mohou

---

⁷⁵ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

⁷⁶ tamtéž

být poskytnuty v rámci živelních pohrom také podle *zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů*.

5.3.2 Nástroje prevence a zvládání přírodních katastrof

Prevenčním nástrojem zákona o IZS jsou podobně jako u krizového zákona různé typy plánů. Za nejdůležitější považují poplachové plány a havarijní plány, jež se dále skládají z množiny menších plánů. Dále do dokumentace IZS spadají například dohody o poskytnutí pomoci či typové činnosti složek při společném zásahu, jež stanoví postupy složek IZS při konkrétním druhu mimořádné události (např. mimořádná událost s velkým počtem zraněných osob). Tyto dokumenty upravuje vyhláška Ministerstva vnitra o některých podrobnostech zabezpečení IZS.

Územní poplachový plán je obsažen ve čtvrté části zmíněné vyhlášky, dělí se na ústřední, jež zpracovává Generální ředitelství, a krajský, jež zpracovává HSZ ČR. Poplachový plán obsahuje podle § 19 spojení na základní a ostatní složky IZS a vede přehled všech ostatních složek IZS, včetně jiných vnitrostátních smluvních stran pomoci a mezinárodních smluvních stran pomoci. Je uložen na příslušném operačním a informačním středisku.⁷⁷

Dalším důležitým dokumentem je havarijní plán, jež je zpracován pro mimořádné situace vyžadující třetí či zvláštní stupeň poplachu. Najdeme ho v páté části prováděcího právního předpisu. Tyto plány zahrnují různá rizika, nicméně je nutné brát v potaz, že havárie některých objektů mohou být způsobeny až jako druhotný následek přírodní katastrofy (například havárie Jaderné elektrárny Temelín), z tohoto důvodu jsou pro tuto problematiku velmi důležité. Vnější havarijní plány (pro jaderné elektrárny a jiné objekty s rizikem havárie většího rozsahu) podle zákona o IZS zpracovává krajský úřad a úřad obce s rozšířenou působností a schvalovány jsou hejtmanem a starostou. Podle vyhlášky jsou havarijní plány zpracovávány Hasičským záchranným sborem ČR. Jedná se o problém se zrušením okresních úřadů a přenesením kompetencí na krajské a obecní úřady, byla tedy zákonodárcem ponechána tato dvoustranná

---

⁷⁷ Vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému

kompetence jako jistota plnění těchto závazků aspoň na jedné straně.⁷⁸ Obsahové náležitosti havarijních plánů a jejich dělení na část informační, operativní a plány konkrétních činností jsou stanoveny v příloze vyhlášky. Především se jedná o popis území, analýzu rizik, síly a prostředky daného území, postupy konkrétních složek, varování obyvatelstva, evakuaci apod.⁷⁹

Nástrojem pro zvládání přírodních katastrof jsou nepochybně záchranné a likvidační práce složek IZS. Tyto pojmy jsou vymezeny v § 2 zákona o IZS. Záchrannými pracemi se rozumí činnosti k odvrácení či omezení bezprostředního působení rizik vzniklých mimořádnou událostí, včetně přerušení jejich příčin. Primární důležitost je přikládána ochraně života, zdraví, majetku a životního prostředí. Likvidační práce poté tento zákon vymezí jako činnosti k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí.⁸⁰ Tyto pojmy a jejich náležitosti jsou také upřesněny v *metodické pomůcce Ministerstva vnitra č. j. PO – 1590/IZS – 2003, kterou se doporučují zásady pro jednotné rozlišování a vymezení preventivních, záchranných, likvidačních a obnovovacích (asanačních) prací spojených s předcházením, řešením a odstraněním následků mimořádných událostí*, jež je uveřejněna ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí.⁸¹ Tato metodická pomůcka přidělí prioritu záchranným pracím při zásahu, další stanovení pořadí priorit je ponecháno na veliteli zásahu. Metodická pomůcka ve svém 6. a 7. článku dále stanoví, že likvidační práce je možno zahájit v momentě, kdy jsou ukončeny záchranné práce a dokončeny jsou v okamžik, kdy mohou složky IZS zásah uzavřít či opustit místo a předat ho k dalšímu užívání. O postupu rozhoduje velitel zásahu.⁸² Tyto práce jsou metodickou pomůckou upraveny relativně komplexně.

---

⁷⁸ ONDRUŠ, Radek. *Zastupování úřadů samosprávných celků Hasičským záchranným sborem ČR při plnění úkolů při mimořádných událostech a krizových stavech* [online]. Brno, 2004, s. 296 . [cit. 26.1.2023] Dostupné z:

<https://rschwarz.wz.cz/texty/KrizMng2.pdf>

⁷⁹ Příloha č. 1 k vyhlášce Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému

⁸⁰ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

⁸¹ ZPĚVÁK, Aleš. *Zákon o integrovaném záchranném systému: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 7 - 8 s. ISBN 978-80-7598-199-8.

⁸² Metodická pomůcka Ministerstva vnitra č. j.: PO – 1590/IZS – 2003 ze dne 30. června 2003, kterou se doporučují zásady pro jednotné rozlišování a vymezení preventivních, záchranných, likvidačních a obnovovacích (asanačních) prací spojených s předcházením, řešením a odstraněním následků mimořádných událostí

5.4 Zákon o hospodářských opatřeních pro krizové stavy

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů (dále „HOPKS“) představuje svým způsobem nepřímou návaznost na krizový zákon, či zákon o bezpečnosti ČR. Upravuje hospodářská opatření spojená s krizovými stavy a v této oblasti stanoví pravomoci subjektů, které jsou prakticky totožné se subjekty krizového zákona. Jedná se podle § 2 o organizační, materiální nebo finanční opatření přijímaná správním úřadem v krizových stavech pro zabezpečení nezbytné dodávky výrobků, prací a služeb nezbytných pro překonání krizového stavu. Tato opatření zahrnují systém nouzového hospodářství, systém hospodářské mobilizace, použití státních hmotných rezerv, výstavbu infrastruktury a regulační opatření. Opatření jsou stavěna na krizových plánech a plánech krizové připravenosti krajů a obcí. Cílem je zajištění základních potřeb obyvatelstva a činných složek pro přežití krizového stavu, a to jak předběžným zásobováním nezbytných potřeb v rámci připravenosti, tak i v rámci zajištění dodavatelů v případě vyhlášení krizového stavu.⁸³

Důležitým pojmem jsou regulační opatření. Ta slouží podle § 20 k usměrnění nedostatkových surovin, výrobků a dodávek služeb, pokud nelze překonání krizového stavu dosáhnout jinak. Lze také uložit právnické či podnikající fyzické osobě povinnost skladovat materiál k překonání krizového stavu či nařídít dodávku služeb, materiálu či prací tímto subjektem.⁸⁴ S regulačními opatřeními se v České republice můžeme setkat v případě extrémního sucha, kdy je následně zaveden systém nouzového zásobování pitné vody. V případě jiných katastrof je dle mého názoru nutný větší rozsah a intenzita pohromy, aby bylo nutné omezit spotřebu některého druhu surovin, taková opatření zde tedy v souvislosti s živelními pohromami nemají takové zastoupení.

Významným aktérem tohoto zákona je Správa státních hmotných rezerv jejíž působnost spadá pod *zákon č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv*. Podílí se na vytváření a koordinaci celého systému HOPKS

---

⁸³ Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů

⁸⁴ tamtéž

a naplňuje tak primární odpovědnost státu za bezpečnost na svém území. Jako příklad pohotovostních zásob Správy státních hmotných rezerv lze uvést protipovodňové pytle či hasiva. Dále provádí náležitosti hospodářské mobilizace a nezbytných dodávek uvedených v ZHOPKS vyhláškou č. 498/2000 Sb., o plánování a provádění hospodářských opatřeních pro krizové stavy.⁸⁵

5.5 Zákon o státní pomoci při obnově území zasaženého živelní nebo jinou pohromou

Možnost náhrady škod či finanční pomoci při zasažení živelní pohromou je možno nalézt v mnoha právních předpisech, ačkoliv velmi stroze a mnohdy nejsou ani živelní pohromy primárním předmětem takové náhrady škod. Jedním ze zákonů, jež se zabývá náhradou škod při živelních pohromách přímo, je zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území zasaženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb. o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o státní pomoci při obnově území). Podle tohoto zákona je možno poskytnout dotčeným subjektům finanční pomoc v případě, že byly narušeny základní funkce území živelní pohromou, při níž byl vyhlášen nouzový stav či stav nebezpečí. O pomoc lze požádat příslušné ministerstvo a je nutné prokázat, že subjekt není schopen svými prostředky dosáhnout obnovy území či majetku nebo obstarat majetek nový. § 2 přímo stanoví, že se jedná pouze o formu dotací či návratné finanční výpomoci, na poskytnutí finanční pomoci není právní nárok. Zákon také uvádí konkrétní okruh majetku, jež zajišťuje základní funkce daného území (například obce), včetně majetku, jež slouží k bydlení, dále uvádí půdy, zvířata, dopravu, majetek, jež je součástí kulturního pokladu apod. Náklady je nutno vypočítat také dle možnosti předmět opravit či nutnosti pořídit nový.⁸⁶ K takovému výpočtu slouží tabulky, jež jsou přílohami vyhlášky Ministerstva financí č. 186/2002 Sb., kterou se stanoví náležitosti přehledu o předběžném odhadu nákladů na obnovu majetku sloužícího k zabezpečení základních funkcí

---

⁸⁵ Zákon č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv

⁸⁶ Zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území zasaženého živelní nebo jinou pohromou (zákon o státní pomoci při obnově území)

v území postiženém živelní nebo jinou pohromou a vzor pověření osoby pověřené krajem zjišťováním údajů nutných pro zpracování tohoto přehledu.⁸⁷ Subjekty zákona jsou zde dotčené subjekty, příslušná ministerstva a krajské a obecní úřady, jež poskytují doklady k zasaženému majetku či území.

5.6 Zákon o požární ochraně

Prvopočátek zákonných úprav živelních pohrom přinesl právě zákon o požární ochraně, jež má dlouhou historii. Jakýmsi milníkem zákonné úpravy zabývající se živelními pohromami obecně a uceleně byl zákon č. 62/1950 Sb., o ochraně před požáry a jinými živelními pohromami. Přestože byl tento zákon oproti dnešní úpravě velmi strohý a představoval spíše nástroj zvládnání katastrof, jeho ustanovení se vztahovala na všechny živelní pohromy.⁸⁸ Poté byly některé živelní pohromy odděleny do jiných právních předpisů a zákon byl rapidně rozšířen nejen o řadu preventivních nástrojů v rámci požární ochrany. V dnešní podobě se jedná o zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, v posledním znění (dále „ZPO“), jehož primárním cílem je ochrana obyvatelstva před požáry.

5.6.1 Subjekty

Hned v úvodním ustanovení nalezneme větu „Každý je povinen počínat si tak, aby nezavdal příčinu ke vzniku požáru.“⁸⁹ Ustanovení správně adresuje odpovědnost jednotlivým osobám, jelikož požáry jsou podle mého názoru pohromou, jež je nejvíce ovlivnitelná činností člověka. Dále jsou zde stanoveny činnosti a povinnosti územní samosprávy, právnických a podnikajících fyzických osob, osob s odbornou způsobilostí, fyzických osob a také vlády, jež zpracovává koncepci rozvoje požární ochrany. Všechny tyto subjekty mají zákonem primárně uloženou povinnost prevence na úseku požární ochrany, tedy adekvátní zabezpečení budov a dalšího majetku, prostředky pro zdolávání požáru apod.

---

⁸⁷ Vyhláška Ministerstva financí č. 186/2002 Sb., kterou se stanoví náležitosti přehledu o předběžném odhadu nákladů na obnovu majetku sloužícího k zabezpečení základních funkcí v území postiženém živelní nebo jinou pohromou a vzor pověření osoby pověřené krajem zjišťováním údajů nutných pro zpracování tohoto přehledu.

⁸⁸ Zákon č. 62/1950 Sb., o ochraně před požáry a jinými živelními pohromami

⁸⁹ Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, v posledním znění

Nesporně nejdůležitějším subjektem je Hasičský záchranný sbor ČR a jednotky požární ochrany. Ustanovení zabývající se HSZ ČR byly nicméně převážně ze zákona vypuštěny a byl tak vytvořen samostatný právní předpis, tedy *zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů*. Jednotky požární ochrany se dělí na jednotky hasičského záchranného sboru kraje a podniku (profesionálních hasičů) a jednotky sboru dobrovolných hasičů obce a podniku. § 65 odst. 2 zákona o požární ochraně stanoví, že hasící a záchranné práce při živelních pohromách jednotek dobrovolných hasičů jsou považovány za výkon občanské povinnosti podle zákoníku práce. I přes dobrovolný charakter této činnosti je upřednostňována ochrana života.⁹⁰ Tyto jednotky vykonávají činnost v pracovněprávním poměru k obci či hasičskému záchrannému sboru kraje. Specifičtěji je činnost jednotek požární ochrany upravena *vyhláškou Ministerstva vnitra č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany*.

5.6.2 Nástroje prevence a zvládnutí požárů

Zaměříme-li se pouze na živelní pohromy, nalezneme v zákoně spíše obecná ustanovení pro zvládnutí a prevenci požárů. § 5 ZPO stanoví povinnosti právnickým a podnikajícím fyzickým osobám, jakými jsou obstarávání požární techniky, věcných prostředků požární ochrany, udržování volných únikových cest, zřizování preventivní požární hlídky apod. Podobné povinnosti v oblasti požární prevence mají i fyzické osoby. Na to navazuje § 7, jež uděluje v rámci prevence i zvládnutí požárů vlastníku zdrojů vody pro hašení požárů povinnost udržování těchto zdrojů ve stavu připravenosti k hašení. Tento paragraf je ve svém druhém odstavci rozvinut na lesní požáry, kdy je vlastník větších lesních porostů v období zvýšeného nebezpečí vzniku požáru zodpovědný za hlídkovou činnost a včasné zjištění vzniku požáru. Podmínky požární ochrany v období zvýšeného nebezpečí vzniku požáru stanovují nařízením kraje spolu s obcemi.⁹¹ Rozhodnutím je dále vyhlášeno období zvýšeného nebezpečí vzniku požáru, kdy dochází k některým

---

⁹⁰ ŠUBRT, Václav. *Zákon o požární ochraně s komentářem*. Praha: Rego, 2002. 60 - 65 s. ISBN 80-86648-03-6.

⁹¹ Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, v posledním znění

omezením a povinností s hrozbou sankce. Příkladem je *rozhodnutí hejtmanky Jihočeského kraje č. 1/2020 ze dne 9. 4. 2020 o vyhlášení období zvýšeného nebezpečí vzniku požáru*. Rozhodnutí bylo vydáno na základě dlouhotrvajícího sucha a vysokých teplot a zakazuje rozdělávání otevřeného ohně v rizikových oblastech a spotřebu vody ze zdrojů určených k hašení.⁹² Jedná se o právně závazné normy, jež mají preventivní funkci a v posledních letech se s nimi můžeme kvůli zvýšenému výskytu sucha setkat častěji.

Obce také vydávají formou obecně závazných vyhlášek požární řády, jež specifikují požární ochranu pro konkrétní území obce. Některé obce nemají zřízeny jednotky požární ochrany, ty musí být poté zajištěny jinou obcí. Například *obecně závazná vyhláška města Týna nad Vltavou č. 01/2017, kterou se vydává požární řád města*, krom jiných náležitostí požární ochrany ve svém článku 4 stanoví, že v případě živelní pohromy je k dispozici systém ohlašoven požáru a také je v takovém případě k dispozici místní jednotka požární ochrany.⁹³

Další dokumenty preventivního charakteru, včetně výše zmíněných, upravuje prováděcí právní předpis, jakým je *nařízení vlády č. 172/2001 Sb., k provedení zákona o požární ochraně*. V tomto rámci je nutno zmínit ještě koncepci požární ochrany kraje, jež podle § 2 tohoto nařízení zahrnuje relativně specifickou charakteristiku kraje, rizika požárů a mimořádných událostí a jejich řešení a prevenci, úkoly a činnosti HZS kraje a jednotek požární ochrany a další koncepční úkoly týkající se mimořádných událostí a požárů.⁹⁴

§ 18 a § 19 ZPO stanoví dále obecnou povinnost poskytovat osobní a věcnou pomoc. Jedná se o záchranu ohrožených osob, uhašení či zamezení šíření požáru či ohlášení jeho vzniku. Pokud je poskytnuta věcná pomoc na výzvu velitele zásahu, lze za ni poté požadovat u HZS kraje náhradu. Nepochybně lze za nástroj prevence a zvládnutí požárů považovat také plošné pokrytí jednotkami požární ochrany, přípravu na akceschopnost jednotek, cvičení, školení, činnost Státního požárního dozoru atd.⁹⁵

---

⁹² Rozhodnutí hejtmanky JČ kraje č. 1/2020 ze dne 9. 4. 2020 o vyhlášení období zvýšeného nebezpečí vzniku požáru

⁹³ Obecně závazná vyhláška města Týna nad Vltavou č. 01/2017, kterou se vydává požární řád města

⁹⁴ Nařízení vlády č. 172/2001 Sb., k provedení zákona o požární ochraně

⁹⁵ Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, v posledním znění

Zvládání lesních požárů je také umožněno na základě spolupráce s jinými subjekty. Příkladem je spolupráce HZS ČR a Letecké služby PČR, jež v rámci *Dohody o spolupráci při hašení lesních požárů leteckou technikou a Směrnice pro hašení lesních požárů leteckou technikou z roku 2018* umožnila využití letecké techniky PČR při hašení lesního požáru v Českém Švýcarsku v roce 2022. Četnost využití letecké hasební techniky PČR je v posledních letech vyšší, kvůli vyššímu výskytu lesních požárů spojených s dlouhotrvajícím suchem.⁹⁶ Zároveň prováděcí právní předpis při takto rozsáhlých či náročných zásazích uděluje veliteli zásahu odpovědnost za zabezpečení minimálních podmínek péče pro zasahující jednotky, tedy ochranné nápoje, stravu či místo k odpočinku, aby mohly být požáry zdolány co nejrychleji a jednotky mohly efektivně zasahovat a zároveň byly naplněny jejich životní potřeby.⁹⁷

5.7 Zákon o vodách

Vzhledem k četnosti povodní a zároveň extrémního sucha na území ČR považuji z hlediska přírodních katastrof *zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů* za jeden z nejdůležitějších. Tento zákon včetně prováděcích právních předpisů je také z uvedené trojce zvláštních zákonů nejrozsáhlejší. Kromě prevence a zvládání povodní a extrémního sucha se zákon zabývá také podzemními a povrchovými vodami, vodními zdroji, ochranou vodních ekosystémů a zajištěním pitné vody. Na rozdíl od jiných přírodních katastrof lze hrozící povodně snáze předvídat v rámci činnosti hydrometeorologických stanic a alespoň zmírnit jejich následky adekvátním systémem odtoků.

Definice povodně je uvedena v § 64 jako *„přechodné výrazné zvýšení hladiny vodních toků, při kterém voda již zaplavuje území mimo koryto vodního toku a může způsobit škody.“*⁹⁸ Tento jev nastává v důsledku dlouhotrvajících dešťů, poruchy vodních děl a odtoků, táním apod. Za počátek povodně je považováno vyhlášení druhého či třetího povodňového stupně.

---

⁹⁶ SLÁMOVÁ, Martina a Matěj SLÁMA. Letecká služba Policie ČR v boji s lesními požáry. *Právo a bezpečnost*. 2022, č. 1, s. 62 - 70. ISSN 2336-5323.

⁹⁷ Nařízení vlády č. 172/2001 Sb., *k provedení zákona o požární ochraně*

⁹⁸ § 64 zákona č. 254/2001 Sb., *o vodách a o změně některých zákonů*

Problematika sucha a nedostatku vody byla do zákona včleněna až relativně nedávnou novelou. Jedná se o zákon č. 544/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Zákon definuje sucho jako „...výkyv hydrologického cyklu, který vzniká zejména v důsledku deficitu srážek a projevuje se poklesem průtoků ve vodních tocích a hladiny podzemních vod.“⁹⁹ Následkem je poté nedostatek vody, jež může omezit naplňování základních lidských potřeb.

5.7.1 Subjekty

Subjektů vodního zákona je nepřehledné množství, vzhledem k esenciálnímu charakteru vodních toků a pitné vody by se dalo říci, že subjekt nelze vymežit negativně. Přesto jsou primárními subjekty vodního zákona na ústřední úrovni Ministerstvo zemědělství, jež vykonává působnost ústředního vodoprávního úřadu, a spolu s Ministerstvem životního prostředí a Českou inspekcí životního prostředí tvoří vrchní vodoprávní dozor. Na ústřední úrovni lze zmínit také Ministerstvo dopravy, do jehož kompetence spadá provoz plavidel, a Ministerstvo obrany řešící záležitosti vod na území vojenských újezdů. Vodoprávní úřady jsou zřizovány také na úrovni územní samosprávy, jedná se tedy o třístupňovou státní správu.

Dalším subjektem jsou správci vodních toků, jež se považují za právnické osoby a jež v rámci Ministerstva zemědělství zajišťují správu většiny vodních toků v České republice. Minimum této správy pak tvoří Ministerstvo obrany, správci Národních parků a jiné fyzické a právnické osoby. Tato správa se dá rozdělit na správu povodí a správu drobných vodních toků. Správu drobných vodních toků mohou provádět podle § 48 vodního zákona také obce, fyzické a právnické osoby, organizační složky státu či státní podniky. Správci vodních toků mají poměrně rozsáhlá oprávnění a povinnosti k naplňování náležitostí vyplývajících z vodního zákona a dalších prováděcích předpisů, včetně spolupráce s jinými orgány

---

⁹⁹ § 87a zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů

v oblasti povodňových rizik a vydávání stanovisek ohledně povodňových nebezpečí.

Úkoly spojené s povodněmi mají také vlastníci vodních děl, zejména udržování vodních děl v řádném stavu, dodržování manipulačního a provozního řádu či odstraňování předmětů, jež mohou omezit funkci vodního díla. Ve vztahu k povodním můžeme hovořit například o přehradách, kanalizačních systémech, stavbách pro úpravu vodních toků či jiných stavbách na ochranu před povodněmi.

Důležité jsou povodňové orgány a orgány pro zvládnání sucha. Povodňové orgány jsou stanoveny v § 77 vodního zákona, jež je dělí na orgány mimo období povodní a po dobu povodní. V prvním případě se jedná o orgány obcí, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, v Praze orgány a úřady městských částí, Ministerstvo životního prostředí a při organizaci záchranných prací Ministerstvo vnitra. Tyto subjekty vydávají především povodňové plány a jejich činnost je zaměřena na prevenci. V případě nastalých povodní jsou zřízeny povodňové komise na všech třech úrovních státní správy, jež vydávají opatření a příkazy ke zvládnání povodní a jsou hlavními orgány koordinace ochrany před povodněmi a jejich zvládnání. Při vyhlášení krizového stavu poté zasedá v rámci Ústředního krizového štábu Ústřední povodňová komise či Ústřední komise pro sucho a orgány se řídí krizovými plány podle krizového zákona.

Orgány pro zvládnání sucha a nedostatku vody poté v další hlavě zákona stanoví § 87e. Těchto orgánů je výrazně méně, jedná se pouze o vodoprávní úřad a ústřední a krajskou komisi pro sucho. Tyto komise poté vydávají rozhodnutím opatření či obecně závazné vyhlášky pro zvládnání sucha.¹⁰⁰

5.7.2 Nástroje prevence a zvládnání povodní

U vodního zákona lze velmi pozitivně hodnotit větší samostatnou část věnovanou právě povodním a nedostatku vody. Jedná se o hlavy 9 a 10 zákona. Zákon také rozlišuje dva typy povodní – přirozené povodně a povodně vzniklé vlivem poruchy vodních děl. V rámci zaměření práce se budu věnovat pouze těm přirozeným.

---

¹⁰⁰ Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů

Prvním nástrojem prevence a zvládnutí povodní jsou povodňové plány, v jejichž rámci jsou poté přijímána operativní opatření. Tyto plány, zahrnující část věcnou, organizační a grafickou, jsou vydávány v rámci územní samosprávy a také Ministerstvem životního prostředí pro celý stát. Jedná se o dokumenty obsahující technická a organizační opatření k efektivnímu zvládnutí povodně. Tato problematika je upravena odvětvovou normou *TNV 75 2931 Povodňové plány*. Povodňové plány mohou zpracovávat také vlastníci staveb v záplavových územích.¹⁰¹

Vymezení záplavových území, jež jsou stanovena formou opatření obecné povahy, je součástí povodňových plánů. V aktivních zónách záplavových území je zakázáno stavět stavby mimo vodních děl. Návrh zpracování záplavového území správci vodních toků a jeho další stanovení vodoprávním úřadem upravuje *vyhláška č. 79/2018 Sb., o způsobu a rozsahu zpracovávání návrhu a stanovování záplavových území a jejich dokumentace*. Příkladem je vymezení pěti záplavových území pro město Týn nad Vltavou, jež stanovil v průběhu let krajský úřad Jihočeského kraje a jež je součástí povodňového plánu. Vzhledem k nedalekému soutoku řek se jedná o povodí Vltavy a Lužnice, jejichž záplavová území jsou součástí grafického znázornění povodňového plánu města.¹⁰² Vzhledem k finanční náročnosti stanovování záplavových území je možné také vycházet z údajů správců vodních toků o územích ohrožených povodněmi.¹⁰³ Povodňové statistiky vychází také z Povodňového informačního systému MŽP (POVIS), jež zpracovává dokumentaci povodní a další náležitosti.

Koncepčními dokumenty jsou plány pro zvládnutí povodňových rizik, jež mají velmi obdobný charakter jako koncepce požární ochrany kraje. Především identifikují oblasti s největším povodňovým rizikem a pomocí opatření usilují o minimalizaci jejich ohrožení. Spolu s plány povodí jsou předmětem *vyhlášky č. 24/2011 Sb., o plánech povodí a plánech pro zvládnutí povodňových rizik*. Povodňová dokumentace a plány spadají pod přípravná opatření podle § 65 vodního zákona. Ten dále rozlišuje opatření při nebezpečí povodní a během

---

¹⁰¹ Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů

¹⁰² Jihočeský digitální povodňový plán: *Povodňový plán města Týn nad Vltavou*. [online]. [cit. 3.2.2023]. Dostupné z: http://jihocesky.dppcr.cz/web_545201/

¹⁰³ TUREČEK, Karel a kol. *Zákon o vodách č. 254/2001 Sb., s komentářem*. Praha: SONDY s.r.o., 2002. 126 - 128 s. ISBN 80-902766-8-7.

povodně, tedy činnosti ke zmírnění následků hrozící povodně, a opatření po povodni, jimiž je odstranění škod a evidence povodní.

Dalšími preventivními nástroji jsou protipovodňová vodní díla či povodňové prohlídky, jež se konají minimálně jednou ročně a jejichž cílem je zjišťování případných závad zvyšujících nebezpečí povodní. Český hydrometeorologický ústav dále zajišťuje předpovědní a hlášenou povodňovou službu informující o hrozících povodních, informuje také o stavu hrozícího sucha.

Zajímavým nástrojem jsou území určená k rozlivům povodní, sloužící k účelovému zaplavení. Jedná se o snahu eliminace záplavy jiných území, na nichž by mohla být způsobena větší škoda. Vymezení probíhá vodoprávním úřadem formou správního rozhodnutí. Pozemek lze vyvlastnit, vyhlásit na něj stavební uzávěru či za omezení užívání poskytnout vlastníkovu náhradu.¹⁰⁴ Výše náhrady se stanoví podle *nařízení vlády č. 203/2009 Sb., o postupu při zjišťování a uplatňování náhrady škody a postupu při určení její výše v územích určených k řízeným rozlivům povodní*. Žádost je podle tohoto nařízení podána u Ministerstva zemědělství.

V rámci zvládnutí povodní můžeme hovořit o záchranných a zabezpečovacích pracích. Ty stanoví § 74 a § 75 vodního zákona. Záchranné práce provádí složky IZS spolu s povodňovými orgány, především se jedná o povodňové komise a v případě krizového stavu o Ústřední povodňovou komisi. Zabezpečovací práce zajišťují především správci vodních toků a povodí či vlastníci dotčených objektů a jiné subjekty povodňového plánu. Cílem je zmírnění následků povodní.¹⁰⁵

Za nejhorší povodně, a také největší přírodní katastrofu v České republice lze považovat povodně z roku 2002, jež zasáhly celou Českou republiku. Nejhuře se situace vyvíjela v JČ kraji, kde byly prvotními úkony před vyhlášením stavu nebezpečí stavby hrází z pytlů písku. Poté byl vyhlášen stav nouze v 6 krajích a začala probíhat evakuace vesnic. Na základě této události se začaly

---

¹⁰⁴ TUREČEK, Karel a kol. *Zákon o vodách č. 254/2001 Sb., s komentářem*. Praha: SONDY s.r.o., 2002. 129 s. ISBN 80-902766-8-7.

¹⁰⁵ *Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů*

vypracovávat propracované povodňové plány a byla přijata velká řada protipovodňových opatření.¹⁰⁶

5.7.3 Nástroje prevence a zvládnání sucha a nedostatku vody

Relativně nedávná novela zákona začlenila v reakci na dlouhotrvající sucha tuto problematiku do vodního zákona. Stejně jako jiné živelní pohromy, také tato problematika je předmětem plánů. Jedná se o plány pro zvládnání sucha a nedostatku vody, jež spadají do kompetence Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství na celorepublikové úrovni a krajských úřadů spolu s ČHMÚ a správci povodí na úrovni krajů. Tyto plány jsou organizačně a obsahově velice podobné povodňovým plánům, zároveň ve své části stanovení opatření při vyhlášení sucha či nedostatku vody přidělují priority užití vody. Nejvyšší prioritu má zajištění funkce kritické infrastruktury a zajištění pitné vody. Pořadí priorit zemědělské, živočišné a hospodářské výroby a jiného využití poté stanoví kraj individuálně. Plán pro celorepublikovou úroveň musí být vydán do února roku 2024, plány krajů o rok dříve, již nyní jsou tedy zpřístupňovány veřejnosti. Například *Plán pro zvládnání sucha a nedostatku vody pro území Jihočeského kraje* stanoví využití vody v živočišné a zemědělské výrobě jako třetí v pořadí priorit před zemědělskou rostlinnou výrobou a sportovními a rekreačními činnostmi. Jako nejvíce ohrožené suchem zmiňuje obyvatele s individuálním zásobováním pitnou vodou a také obyvatele s místním zásobováním pitnou vodou, jež tvoří cca 32 % JČ kraje.¹⁰⁷

Při vyhlášení stavu nedostatku vody (vyvěšením na úřední desce) je hejtmanem kraje svolána komise pro sucho, která poté vydává opatření rozhodnutím nebo opatřením obecné povahy. Proti rozhodnutí se lze odvolat. Na rozdíl od opatření v rámci sucha podle zákona o požární ochraně, vodní zákon

---

¹⁰⁶ Ministerstvo životního prostředí. *Katastrofální povodeň v České republice v srpnu 2002*. [online]. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, 2005. [cit. 3.2.2023]. ISBN 80-7212-3505. Dostupné z:

[https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/B6D9A32B97767AC7C1256FC5003B9AFF/\\$file/POVODNOVA%20PUBLIKACE.PDF](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/B6D9A32B97767AC7C1256FC5003B9AFF/$file/POVODNOVA%20PUBLIKACE.PDF)

¹⁰⁷ Životní prostředí Jihočeského kraje: *Plán zvládnání sucha a nedostatku vody pro území Jihočeského kraje*. [online]. [cit. 3.2.2023]. Dostupné z: https://zp.kraj-jihocesky.cz/files/f615/files/sucho/plan_pro_sucho_jihoesky_kraj_veejna_verze_v20230115_2.pdf

uvádí pouze opatření související s omezeným nakládáním s vodou. Jestliže je vyhlášen krizový stav a zasedá v rámci Ústředního krizového štábu Ústřední komise pro sucho, ruší se opatření krajských komisí a hlavním koordinátorem se poté stává právě Ústřední komise pro sucho podle krizového zákona.¹⁰⁸ Proti

5.8 Zákon o lesích

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon) je posledním z trojice zvláštních zákonů věnujících se konkrétním přírodním katastrofám. Obsáhlost tohoto zákona je spolu se všemi prováděcími právními předpisy srovnatelná s vodním zákonem, živelními pohromami se ale zabývá nejméně z výše uvedených. Charakteristickým aspektem je užívání pojmu „lesní kalamita“ jako označení pro lesní přírodní katastrofu. Lesní zákon tento pojem nedefinuje, pouze v § 2 vymezí pojem „škodlivý činitel“, tedy „...*škodlivé organismy, nepříznivé povětrnostní vlivy, imise a fyzikální nebo chemické faktory, způsobující poškození lesa.*“¹⁰⁹ Lepší vymezení pojmu „lesní kalamita“ přináší *vyhláška Ministerstva zemědělství č. 101/1996 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o opatřeních k ochraně lesa a vzor služebního odznaku a vzor průkazu lesní stráže*. § 8a vyhlášky definuje kalamitu regionálního či celostátního rozsahu jako událost ohrožující životní prostředí a zachování lesů v regionálním či celostátním měřítku. V dalším odstavci odkazuje na možnost použití krizového zákona v takové situaci.¹¹⁰

Za důležité ještě považuji zmínit dělení lesních kalamit tímto právním předpisem na abiotické a biotické, tedy na anorganické (silné větry, deště, sních apod.) a organické (lýkožrout smrkový, bekyně mniška). Zatímco anorganické vlivy se při lesních kalamitách většinou nedají příliš ovlivnit, hubením škůdců jakožto ovlivnitelným faktorem se zákon zabývá více. Jelikož považuji oba faktory za rovnocennou formu přírodních katastrof, uvedu způsoby prevence a zvládnutí biotických i abiotických katastrof.

---

¹⁰⁸ Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů

¹⁰⁹ § 2 odst. f) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů

¹¹⁰ Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 101/1996 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o opatřeních k ochraně lesa a vzor služebního odznaku a vzor průkazu lesní stráže

5.8.1 Subjekty

Subjektů lesního zákona je několik, ačkoliv ne všechny jsou důležité pro řešení lesních kalamit. Vrcholným orgánem je státní správa lesů, jež upravuje hlava osmá a jež se skládá podle § 47 z ministerstva, krajů a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Státní správa lesů národních parků je spravována podle *zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny*. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností zajišťují správu lesních pozemků, ustanovují lesní stráž, vydávají opatření obecné povahy související s mimořádnými událostmi či škodlivými následky spojenými s lesy ve svém správním obvodu apod. Krajské úřady mají podobné pravomoci v širším rozsahu, zároveň mohou vydávat opatření obecné povahy s rozsahem přesahujícím správní obvod obce s rozšířenou působností, tedy podle § 48 mohou dočasně omezit či zakázat vstup do lesů, přijímat opatření v rámci hrozícího nebezpečí, dále vykonávají dozor nad dodržováním ustanovení tohoto zákona a jiné. Ministerstvo jako ústřední orgán státní správy lesů poté tyto pravomoci vykonává na vyšším stupni a vydává mimo jiné souhlas k nakládání se státními lesy.

Subjektem kontroly lesů vykonávajícím dozor nad dodržováním povinností vyplývajících ze zákona je lesní stráž. Na místě může zadržet osobu, projednávat přestupky či zjišťovat totožnost osob. V takových případech může spolupracovat s Policií ČR.

Prakticky nejvíce povinností vyplývá ze zákona vlastníku lesa, jehož povinností je především péče o les a jeho ochrana. Na základě smlouvy spolupracuje s odborným lesním hospodářem, jímž může být fyzická osoba vykonávající takovou činnost na základě licence. Vlastník lesa má zakázáno les oplocovat, to lze učinit pouze v případě oplocení lesních školek či ochrany stromů před zvěří.

Jelikož jsou lesy ve valné většině případů volně přístupným místem, osahuje tento právní předpis také ustanovení týkající se obecných subjektů. § 11 lesního zákona stanoví základní povinnost všem subjektům, tedy: *„Každý si musí počínat tak, aby nedocházelo k ohrožování nebo poškozování lesů, jakož i objektů*

a zařízení sloužících hospodaření v lese.“¹¹¹ Ustanovení svým obsahem zahrnuje také zákazy vyplývající z obecného užívání lesů, jež je předmětem třetí hlavy. Obecné užívání lesů je ale zároveň právem, jež svou podstatou působí vůči vlastníku lesů jako věcné břemeno. Umožňuje subjektům sběr lesních plodů a klestí pro vlastní potřebu. Takové jednání ale nesmí narušit lesní prostředí.¹¹²

5.8.2 Nástroje prevence a zvládání lesních kalamit

Preventivní nástroje lesních kalamit představují poměrně obtížnou problematiku, jelikož se lesním kalamitám většinou nedá příliš předejít. Budeme-li hovořit o anorganických vlivech, primárním nástrojem prevence je nepochybně ustanovení § 31, jež stanovuje vlastníku lesa povinnost obnovy lesních porostů a zalesňování holin do dvou let od jejich vzniku vhodnými dřevinami, aby byla zlepšena odolnost lesa, funkce a stav. Pro případy orkánů je nutná vhodná struktura lesa, jež zahrnuje dřeviny s hlubšími kořeny a snižuje tak riziko dominového efektu. V rámci prevence je vlastník lesa také povinen provádět nahodilou těžbu podle § 33, tedy odstraňování suchých, poškozených a nemocných stromů, aby se předešlo lesním požárům.¹¹³ Pokud skutečně nastane mimořádná událost a vzniknou nepředvídané škody, je vlastník lesa povinen tyto škody bezodkladně odstranit.¹¹⁴

Ve vztahu k biotickým činitelům vyplývají povinnosti vlastníku lesa z § 32 lesního zákona, jež přímo odkazuje na ochranu lesa. Vlastník lesa je povinen zjišťovat a evidovat výskyt škodlivých činitelů, bránit jejich výskytu a přemnožení a v případě nutnosti přijetí opatření kontaktovat místně příslušný orgán státní správy lesů. Další podmínky ochrany a zabezpečení lesa proti lesním škůdcům vyplývají z výše zmíněného prováděcího předpisu, tedy *vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 101/1996 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o opatřeních k ochraně lesa a vzor služebního odznaku a vzor průkazu lesní strážce*. Ta uvádí tři populační stavy škůdců, přičemž nejvyšší stupeň je považován za kalamitní. Ve

---

¹¹¹ § 11 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů

¹¹² DROBNÍK, Jaroslav a Milan DAMOHORSKÝ. *Lesní zákon a předpisy související – texty s předmlouvou*. Praha: C.H.Beck, 1996. ISBN 80-7179-080-X.

¹¹³ tamtéž

¹¹⁴ Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů

svém § 3 poté stanoví taxativní výčet současných kalamitních škůdců, jakými jsou bekyně mniška, lýkožrout smrkový, lýkožrout lesklý, lýkožrout severský, klikoroh borový, obaleč modřínový a ploskohřbetky.¹¹⁵ Určení populačního stavu se provádí podle *přílohy č. 2 k vyhlášce č. 101/1996 Sb.*, tedy vizuálně při pochůzkách či pomocí odchyťových zařízení. Vzhledem k nekončící kůrovcové kalamitě jsou průběžně vydávána a aktualizována opatření obecné povahy Ministerstvem zemědělství, jež například prodlužují lhůtu k zalesnění vzniklých holin z důvodu udělení priority vyhubení lesních škůdců. Jako doporučení k obnově lesních ploch vznikl dokument *Generel obnovy lesních porostů po kalamitě*, jež je průběžně aktualizován v rámci reakce na aktuální rizika a vzniku nových kalamitních ploch.¹¹⁶

Dokumentem sloužícím k rozvoji ochrany lesa a k ucelené představě o lesním pozemku je oblastní plán rozvoje lesů, jehož náležitosti stanoví *vyhláška č. 298/2018 Sb., o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů*. Plány jsou zřizovány primárně na 20 let, v určitých situacích lze na dobu kratší, minimálně však dvacet let. Kromě detailní charakteristiky lesní plochy a koncepčních návrhů pro rozvoj a udržitelnost lesa obsahují tyto plány také rozbor zasažení škůdcem a přehled o přirozených či umělých zdrojích vody, jež mohou být využity k hašení v případě lesního požáru.¹¹⁷ Tuto část hodnotím velmi pozitivně především z důvodu obtížnosti hasících prací a dopravě hasicí techniky na lesní plochy.

Rámec zvládání lesních kalamit zahrnuje především odstranění škod způsobených kalamitou, jak vyplývá z výše zmíněného. Příkladem abiotické lesní kalamity je orkán Kyrill z ledna roku 2007, jež byl předmětem vyhlášení nouzového stavu a jehož vlivem se mimo jiné také zhoršila kůrovcová kalamita. Krizovým opatřením byl zákaz vstupu a pohyb v lesích pod hrozbou sankce. Opatřením nebyly dotčeny osoby provádějící záchranné a likvidační práce a orgány státní správy lesů. Nouzový stav usnadnil zvládání lesní kalamity formou snazšího

---

¹¹⁵ Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 101/1996 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o opatřeních k ochraně lesa a vzor služebního odznaku a vzor průkazu lesní stráže

¹¹⁶ Ministerstvo zemědělství: *Generel obnovy lesních porostů po kalamitě*. [online]. Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti. [cit. 4.2.2023]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/646891/Generel_etapa_III.pdf

¹¹⁷ Vyhláška č. 298/2018 Sb., o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů

zadávání zakázek na těžbu dřeva, tedy rychlejší odstranění škod způsobených kalamitou, čímž byla vyvinuta snaha o prevenci množení kůrovce. Značně zasaženy byly lesní plochy ve správě Lesů České republiky, Vojenských lesů a statků, Krkonošského národního parku, ale také Národního parku Šumava, kde působil jako negativní faktor také podmáčený terén a následné sněžení. V takovém případě zasedal také Kalamitní štáb NP Šumava, jež měl za úkol koordinaci činností spojených s odstraňováním následků lesní kalamity.¹¹⁸ Kalamitní štáby jsou zřizovány v krajích především z důvodu kůrovcové kalamity, v zákoně nejsou výslovně zakotveny. Abiotické vlivy představují dnes v průměru třetinu nahodilých těžeb v České republice.¹¹⁹

5.9 Vlastní názor

Přestože k vytvoření detailního a pevného legislativního systému zabývajícího se přírodními katastrofami byl nutný rázný podnět v podobě silných povodní a dalších katastrof, lze celkem s jistotou říci, že je tento systém na velmi dobré úrovni, pokud ho hodnotíme jako celek. Ocenit lze především snahu zákonodárců o důkladné vymezení každé problematiky a vytvoření právního rámce pro velkou spoustu modelových situací. Zároveň je nutné kladně hodnotit státem přijatou primární odpovědnost za péči o svůj lid projevanou ve formě bezplatné pomoci a možnosti státní podpory při živelní pohromě, jež se diametrálně odlišuje od nedemokratických států či například od Spojených států amerických, kde se dá s jistým nadhledem zdravotní péče spíše považovat za privilegium majetnějších obyvatel. Dále je dle mého názoru pozitivním faktorem vytvoření subjektů řešících přírodní katastrofy na místní úrovni. Takový krok umožňuje vzhledem ke znalosti území a jeho rizik subjektům mnohem větší a snazší připravenost na další pohromy a také pohotovější a efektivnější reakci na

---

¹¹⁸ PŘÍHODA, Jan a Veronika LUKÁŠOVÁ. České lesy zasaženy orkámem. *Lesnická práce*. [online]. 2007, roč. 86, č. 02/07. ISSN 0322-9254. [cit. 4.2.2023]. Dostupné z: <https://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-86-2007/lesnicka-prace-c-02-07/ceske-lesy-zasazeny-orkanem>

¹¹⁹ Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti: *Lesy poškozují vítr, sucho i sníh*. [online]. [cit. 4.2.2023]. Dostupné z: <https://www.vulhm.cz/lesy-poskozuje-vitr-sucho-i-snih/>

ně. Přínosem je také novela vodního zákona, jež do něj implementovala problematiku sucha a nedostatku vody. Sucho sužuje ČR v posledních letech ve stejné míře, jako povodně a velmi ztěžuje adekvátní chod zemědělství, ekonomiky, ale také běžný život obyvatel státu. V takovém případě je péče státu nejdůležitější.

V české legislativě přesto spatřuji i některá negativa. Přestože je samozřejmé, že vnitrostátní právo nemůže být tak ucelené jako právo mezinárodní, považuji za negativní faktor extrémní množství zákonů, prováděcích právních předpisů a jiných právně závazných dokumentů, jež se problematikou zabývají. V mnohých případech se člověk v dané problematice ztrácí a najít vhodný prováděcí právní předpis k už tak velmi rozsáhlému zákonu a poté nalézt konkrétní právní normu činí občas velké potíže. Samozřejmě je nutné brát ohled na potřebu právní úpravy velkého množství situací a neustálý rozvoj systému práva, nicméně uvedeme-li jako příklad vodní zákon, je zde vzhledem k jeho rozsahu (včetně všech souvisejících předpisů) nesmírně obtížné nalézt odpověď na určitý problém. Zároveň se zákony v mnoha ohledech prolínají a doplňují a občas je nutné k vyřešení dané problematiky propojit více právních předpisů.

Negativně také hodnotím roztržitost krizových stavů do více zákonů. Ačkoliv je znát rozdíl v závažnosti jednotlivých krizových stavů a kompetencích jednotlivých subjektů k jejich vyhlášení, zcela jistě nevidím důvod k jejich rozdělení mezi zákon o bezpečnosti ČR a krizový zákon. Dle mého názoru by všechny krizové stavy měly být součástí krizového zákona a v určitých případech by mohly být součástí zákona o bezpečnosti ČR pouze ve formě odkazovacích právních norem. Vždyť právě stav nebezpečí většinou předchází při živelních pohromách stavu nouzovému, bylo by tedy vhodnější tyto stavy sjednotit do jednoho zákona. Zároveň by v takovém případě mohlo dojít k lepšímu vymezení stavu ohrožení státu. V případě napadení státu jiným státem je možné vyhlásit válečný stav, v případě živelní pohromy je vyhlášován stav nouzový. Je možné vyhlásit tento krizový stav jako důsledek živelní pohromy? Přestože si lze domyslet politický charakter stavu ohrožení státu, územní celistvost je možné narušit také živelní pohromou. Není tedy podle mých úvah snadné odhadnout, jaké všechny situace by mohly vést k vyhlášení stavu ohrožení státu, a jelikož tento stav nebyl ještě v ČR vyhlášen, není ani možné se opřít o konkrétní situaci.

Poslední, ne příliš podstatný problém spatřuji v různém pojmosloví legislativy. Pojem živelní pohroma a mimořádná událost se zde objevují v různých formách, s různými definicemi specifickými pro konkrétní právní předpisy, a přestože rozdíl definic není nijak zásadní, v některých situacích mají mírně proměnlivou povahu. V rámci soudní judikatury ale tato mírná nesrovnalost zatím nečinila žádný větší problém, jedná se tedy spíše z mého pohledu o nedostatek estetický.

Ačkoliv bylo negativ vymezeno více než pozitiv, nejedná se o žádné velké nedostatky, jež by v praxi činily problém. Z praktického hlediska se mi česká legislativa jeví velmi pozitivně a doposud jsem nezaznamenala žádný zásadnější problém v její aplikaci. Právní úpravu takto náročných situací považuji za důležitou, záchranu životů za jakýchkoliv podmínek ale považuji za důležitější. Zároveň věřím, že se právní úprava přírodních katastrof bude v České republice stále vyvíjet.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo uvedení čtenáře do problematiky právních aspektů prevence a zvládnání přírodních katastrof, jež představují negativní, nepředvídatelný fenomén našich životů. Současný stav právního systému v obecném měřítku je možné hodnotit kladně, ačkoliv se právo prevence a reakce na přírodní katastrofy stále vyvíjí a je nutné u něj zachovat jistou flexibilitu z hlediska proměnlivosti přírodních katastrof a jejich následků.

Jelikož se jedná o téma velmi obsáhlé a nelze ho celé postihnout v rámci stanoveného rozsahu práce, zahrnovala každá část práce pouze některé významné aspekty zabývající se touto problematikou. Tvorba práce probíhala formou studia nesčetných právních předpisů a dokumentů zabývajících se přírodními katastrofami spolu s čerpáním poznatků z odborné literatury a internetových stránek. V práci je průběžně odkazováno na konkrétní přírodní katastrofy či situace, jež mají přímou spojitost s rozebíranou problematikou. Vlastní názory na konci každé části jsou subjektivní a vychází z poznatků získaných při studiu odborných materiálů a legislativy.

Cílem první části práce je stručné seznámení s pojmem „přírodní katastrofa“ a dalších souvisejících pojmů, včetně náležitostí, jež tento pojem zahrnuje. Čtenář byl obeznámen také s významem pojmu „mimořádná událost“, jež byl poté rozdělen podle závažnosti a druhu a na základě tohoto dělení došlo k podřazení přírodních katastrof pod mimořádné události.

Druhá část má za cíl rozbor některých důležitých aspektů mezinárodního práva. V rámci mezinárodního práva zabývajících se přírodními katastrofami došlo k rozdělení problematiky na mezinárodní smlouvy, jakými jsou například Tamperská úmluva, Smlouva s WMO či dvoustranné smlouvy mezi státy, a na předpisy a dokumenty jiných subjektů mezinárodního práva, jakými jsou Mezinárodní hnutí Červeného kříže & Červeného půlměsíce či OSN. Byla zjištěna důležitost a nepostradatelnost jak smluvních stran mezinárodního práva představujících absolutní základ zvládnání katastrof, tak i činnosti jiných subjektů práva, přestože těchto subjektů a jejich dokumentů stále přibývá a mnohdy nedisponují právní závazností.

Třetí část je věnována právu Evropské Unie, jež se dotýká českého právního řádu a jíž je Česká republika členem. Zde jsem se zaměřila na celkový přístup k humanitární pomoci analýzou zakládacích smluv EU a také zmínila některé další dokumenty a subjekty EU, jež se humanitární pomocí zabývají. Na tuto problematiku jsem navázala právními a dalšími náležitostmi civilní ochrany, jež je s humanitární pomocí úzce spojena. Část je zakončena rozborem Fondu solidarity EU, jež představuje značnou výhodu členství v EU a poskytuje státům finanční pomoc v případě katastrofy formou grantů. Z této části vzešel pozitivní závěr. Zatímco je EU často striktní ohledně nesčetného množství záležitostí, v případě živelní pohromy představuje zásadní pomoc.

Ve stěžejní části došlo ke stručnému představení legislativního systému ve spojitosti s přírodními katastrofami. Zde jsou jmenovány subjekty bezpečnosti ČR a dále právní předpisy, jejichž předmětem jsou živelní pohromy či bezpečnost ČR obecně. Dále byly jednotlivé právní předpisy analyzovány a rozebrány. Došlo k rozboru právních předpisů, jež jsou součástí ústavního pořádku, tedy Ústavy ČR, Listiny základních práv a svobod a zákona o bezpečnosti ČR. Tyto ústavní zákony řeší problematiku bezpečnosti obecně. Dále došlo k vymezení zvládání a prevence přírodních katastrof v rámci krizového zákona, zákona o IZS, zákona o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a zákona o státní pomoci při obnově území zasaženého živelní nebo jinou pohromou. Tyto zákony se již více zabývají přírodními pohromami a jejich zvládáním a prevencí, nicméně specifické katastrofy nalezneme až v zákoně o požární ochraně, ve vodním zákoně a zákoně o lesích. Tyto tři zákony jsou zaměřeny mimo jiné na specifické oblasti přírodních katastrof a problematice se přibližují nejbližše. Zjištěný stav české legislativy byl celkově kladný, co se týče detailnosti obsahu právních předpisů a norem, nicméně byl vyjádřen negativní názor vůči některým systémovým náležitostem zákonů a jejich extrémnímu rozsahu.

Všeobecně lze právní aspekty prevence a zvládání přírodních katastrof hodnotit relativně kladně. Tato oblast práva se stále vyvíjí jako reakce na nastalé pohromy, nicméně je od přelomu tisíciletí, kdy živelní pohromy neměly v legislativě prakticky žádné zastoupení, znát značný pokrok ve snaze zákonodárců o tvorbu uceleného, propracovaného systému práva. Především je znát celosvětová solidarita a snaha o okamžitou a efektivní pomoc jakémukoliv státu postiženému

přírodní katastrofou, jež je poskytována na základě mezinárodních smluv a někdy také bez nich. Jak již bylo řečeno výše, záchrana životů a humanitární pomoc má přednost před právními aspekty dané problematiky.

Seznam zdrojů

Monografie

CARON, David, Michael KELLY and Anastasia TELESETSKY. *The International Law of Disaster Relief*. [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. [cit. 20.12.2022]. ISBN 978-1-107-06131-6. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=Ai8DBAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>

DROBNÍK, Jaroslav a Milan DAMOHORSKÝ. *Lesní zákon a předpisy související – texty s předmluvou*. Praha: C.H.Beck, 1996. ISBN 80-7179-080-X.

Informační centrum OSN v Praze. *Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005. ISBN 80-86348-02-4.

MAREŠ, Miroslav a Daniel NOVÁK. *Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-202-5.

Ministerstvo životního prostředí. *Katastrofální povodeň v České republice v srpnu 2002*. [online]. Praha: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, 2005. [cit. 3.2.2023]. ISBN 80-7212-3505. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/B6D9A32B97767AC7C1256FC5003B9AFF/\\$file/POVODNOVA%20PUBLIKACE.PDF](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/B6D9A32B97767AC7C1256FC5003B9AFF/$file/POVODNOVA%20PUBLIKACE.PDF)

ŘÍHA, Milan. *Živelní pohromy*. Praha: ARMEX PUBLISHING s.r.o., 2006. ISBN 80-86795-32-2.

SYLLOVÁ, Jindřiška, Lenka PÍTROVÁ, Helena PALDUSOVÁ et al. *Lisabonská smlouva: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-339-4.

ŠINOVSKÝ, Michail a Vilém ADAMEC. *Právní rámec krizového managementu: management záchranných prací*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005. ISBN 80-86634-55-8.

ŠTĚTINA, Jiří a kol. *Zdravotnictví a integrovaný záchranný systém při hromadných neštěstích a katastrofách*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4578-7.

ŠUBRT, Václav. *Zákon o požární ochraně s komentářem*. Praha: Rego, 2002. ISBN 80-86648-03-6.

TUREČEK, Karel a kol. *Zákon o vodách č. 254/2001 Sb., s komentářem*. Praha: SONDY s.r.o., 2002. ISBN 80-902766-8-7.

VANÍČEK, Jiří a Ondřej VODEHNAL. *Krizový zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-787-5.

ZPĚVÁK, Aleš. *Zákon o integrovaném záchranném systému: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-199-8

Časopisecké články

PIDHANIUK, Lukáš. Civilní ochrana v rámci Evropské Unie. *112: odborný časopis požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva*. 2016, roč. 15, č. 8. ISSN 1213-7057.

PŘÍHODA, Jan a Veronika LUKÁŠOVÁ. České lesy zasaženy orkáнем. *Lesnická práce*. [online]. 2007, roč. 86, č. 02/07. ISSN 0322-9254. [cit. 4.2.2023].

Dostupné z: <https://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-86-2007/lesnicka-prace-c-02-07/ceske-lesy-zasazeny-orkanem>

SLÁMOVÁ, Martina a Matěj SLÁMA. Letecká služba Policie ČR v boji s lesními požáry. *Právo a bezpečnost*. 2022, č. 1. ISSN 2336-5323.

Konferenční příspěvky

FISHER, David. International review of the Red Cross. *Domestic regulation of international humanitarian relief in disasters and armed conflict: a comparative analysis*. [online]. IFRC, 2007. [cit. 20.12.2022]. Dostupné z: https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc_866_7.pdf

JUKL, Marek. *Mezinárodní právo reakce na katastrofy* [online]. Zdravotní a sociální akademie Hradec Králové. Hradec Králové: Zdravotní a sociální akademie, roč. 5, listopad 2008. [cit. 20.11.2022] Dostupné z: https://www.cervenkykriz.eu/files/files/cz/mhp_mp_katastrofy/IDRL_sbornik_MEK_A.pdf

KUKAL, Zdeněk a Karel POŠMOURNÝ. Příspěvek geologie k ochraně lidí a krajiny před přírodními katastrofami. *Planeta*. Ministerstvo životního prostředí [online]. 2005, roč. 12., č. 3. [cit. 20.12.2022]. ISSN 1213-3393. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/3974FDA531EA66B3C1257030001E709F/\\$file/planeta_katastrofy_2korektura.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/3974FDA531EA66B3C1257030001E709F/$file/planeta_katastrofy_2korektura.pdf)

ONDRUŠ, Radek. *Zastupování úřadů samosprávných celků Hasičským záchranným sborem ČR při plnění úkolů při mimořádných událostech a krizových stavech* [online]. Brno, 2004. [cit. 26.1.2023] Dostupné z: <https://rschwarz.wz.cz/texty/KrizMng2.pdf>

ONU, Assemblée Générale – Résolution 57/150: *Renforcement de l'efficacité et de la coordination des opérations de recherche et de sauvetage en milieu urbain*. [online]. IFRC. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://disasterlaw.ifrc.org/fr/media/3168>

PERRUCHOUD, Richard. *Resolutions of International Red Cross Conferences and their implementation by the National Societies*. [online]. [cit. 23.11.2022].

Dostupné z:

<https://international-review.icrc.org/sites/default/files/S0020860400067991a.pdf>

UN, General Assembly – Resolution 71/127: *Strengthening of the coordination of emergency humanitarian assistance of the United Nations*. [online]. United Nations. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16/430/67/PDF/N1643067.pdf?OpenElement>

Zákonná úprava a interní akty řízení

Evropský konsenzus o humanitární pomoci

Metodická pomůcka Ministerstva vnitra č. j.: PO – 1590/IZS – 2003 ze dne 30. června 2003, *kteřou se doporučují zásady pro jednotné rozlišování a vymezení preventivních, záchranných, likvidačních a obnovovacích (asanačních) prací spojených s předcházením, řešením a odstraněním následků mimořádných událostí*

Nařízení Evropského Společenství č. 1257/96

Nařízení Rady (ES) č. 2012/2002, *kterým se zřizuje Fond solidarity Evropské Unie*

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 661/2014 ze dne 15. května 2014, *kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 2012/2002 o zřízení Fondu solidarity Evropské unie*.

Nařízení vlády č. 462/2000 Sb., *k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů*

Nařízení vlády č. 172/2001 Sb., *k provedení zákona o požární ochraně*

Nařízení vlády č. 203/2009 Sb., o postupu při zjišťování a uplatňování náhrady škody a postupu při určení její výše v územích určených k řízeným rozlivům povodní

Obecně závazná vyhláška města Týna nad Vltavou č. 01/2017, kterou se vydává požární řád města

Odvětvová norma TNV 75 2931 Povodňové plány

Příloha č. 1 k vyhlášce Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému

Příloha č. 2 k vyhlášce Ministerstva zemědělství č. 101/1996 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o opatřeních k ochraně lesa a vzor služebního odznaku a vzor průkazu lesní stráže

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1313/2013/EU

Rozhodnutí hejtmanky JČ kraje č. 1/2020 ze dne 9. 4. 2020 o vyhlášení období zvýšeného nebezpečí vzniku požáru

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 139/2000 Sb. m. s., o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Rakouskou republikou o vzájemné pomoci při katastrofách nebo velkých haváriích

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 77/2001 Sb. m. s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o přeshraniční spolupráci

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 10/2003 Sb. m. s., o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o vzájemné pomoci při katastrofách a velkých haváriích

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 10/2003 Sb. m. s., o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o vzájemné pomoci při katastrofách a velkých haváriích

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 70/2006 Sb. m. s., o sjednání Tamperské úmluvy o poskytování telekomunikačních zdrojů pro zmírňování následků katastrof a záchranné práce

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 32/2015 Sb. m. s., o přístupu České republiky k Úmluvě Světové meteorologické organizace, přijaté ve Washingtonu dne 11. října 1947

Smlouva o Evropské Unii

Statut Bezpečnostní rady státu ze dne 9. července 2014

Statut Ústředního krizového štábu ze dne 15. února 2022

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., *Listina základních práv a svobod*

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., *o bezpečnosti České republiky*, v posledním znění

Vyhláška Ministerstva financí č. 186/2002 Sb., kterou se stanoví náležitosti přehledu o předběžném odhadu nákladů na obnovu majetku sloužícího k zabezpečení základních funkcí v území postiženém živelní nebo jinou pohromou a vzor pověření osoby pověřené krajem zjišťováním údajů nutných pro zpracování tohoto přehledu

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 21/1968 Sb., o Úmluvě o výsadách a imunitách mezinárodních odborných organizací

Vyhláška č. 498/2000 Sb., o plánování a provádění hospodářských opatřeních pro krizové stavy

Vyhláška č. 24/2011 Sb., o plánech povodí a plánech pro zvládnutí povodňových rizik

Vyhláška č. 79/2018 Sb., o způsobu a rozsahu zpracovávání návrhu a stanovování záplavových území a jejich dokumentace

Vyhláška č. 298/2018 Sb., o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 101/1996 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o opatřeních k ochraně lesa a vzor služebního odznaku a vzor průkazu lesní stráže

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, v posledním znění

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů

Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území zasaženého živelní nebo jinou pohromou (zákon o státní pomoci při obnově území)

Zákon č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv

Zákon č. 62/1950 Sb., o ochraně před požáry a jinými živelními pohromami

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, v posledním znění

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Webové stránky a elektronické zdroje

Český červený kříž: *Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce* [online]. [cit. 20.11.2022]. Dostupné z: <https://www.cervenyriz.eu/mezinarodni-hnuti-ck-a-cp>

Český červený kříž: *Mezinárodní právo reakce na katastrofy* [online]. [cit. 20.11.2022]. Dostupné z: <https://www.cervenyriz.eu/mez-pravo-a-katastrofy>

Český červený kříž: *Seriál novin Červeného kříže – Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce*. [online]. [cit. 20.11.2022]. Dostupné z: <https://www.cervenyriz.eu/serial-novin-cck>

European Commission: *Q&A on the reform of the European Union Solidarity Fund*. [online]. [cit. 2.1.2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_14_306

European Structural and Investment Funds: *An overview of the EU Solidarity Fund 2002-2020*. [online]. [cit. 2.1.2023]. Dostupné z: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/An-overview-of-the-EU-Solidarity-Fund-2002-2020/qpif-qzyn/>

Hasičský záchranný sbor České republiky: *Krizové stavy* [online]. Hasičský záchranný sbor České republiky. [cit. 19.1.2023]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/web-krizove-rizeni-a-cnp-krizove-stavy-krizove-stavy.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje: *Tornádo na Moravě* [online]. Hasičský záchranný sbor České republiky, 2021. [cit. 6.1.2023]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/script/docDetail.aspx?docid=22307850&doctype=ART&prev=true&lang=cs>

Hasičský záchranný sbor Ústeckého kraje: *Požár národního parku České Švýcarsko* [online]. Hasičský záchranný sbor České republiky, 2022. [cit. 19.11.2022]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/hzs-usteckeho-kraje-menu-informacni-servis-zpravodajstvi-2022-cervenec-pozar-narodniho-parku-ceske-svycarsko.aspx>

IFRC: *Code of Conduct for the Movement and NGOs in Disaster Relief* [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.ifrc.org/our-promise/do-good/code-conduct-movement-ngos>

IFRC: *Disaster preparedness and response*. [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://disasterlaw.ifrc.org/preparedness-and-response>

Introduction to the Guidelines. [online]. IFRC. [cit. 21.11.2022]. Dostupné z: <https://handbook.spherestandards.org/en/sphere/#ch003>

Jihočeský digitální povodňový plán: *Povodňový plán města Týn nad Vltavou*. [online]. [cit. 3.2.2023]. Dostupné z: http://jihocesky.dppcr.cz/web_545201/

Ministerstvo zemědělství: *Generel obnovy lesních porostů po kalamitě*. [online]. Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti. [cit. 4.2.2023]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/646891/Generel_etapa_III.pdf

Ministerstvo životního prostředí: *Rámeček pro snižování rizika katastrof - Sendai 2015-2030*. [online]. Ministerstvo životního prostředí. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/environmentalni_bezpecnost/\\$FILE/OKR-ramec_sнизovani_rizika_katastrof_sendai-20160606.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/environmentalni_bezpecnost/$FILE/OKR-ramec_sнизovani_rizika_katastrof_sendai-20160606.pdf)

Sphere Handbook: *The Humanitarian Charter* [online]. Sphere. [cit. 20.11.2022]. Dostupné z: <https://handbook.spherestandards.org/en/sphere/#ch003>

United Nations: *Measures to expedite international relief*. [online]. IFRC. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <http://www.ifrc.org/docs/idrl/I82EN.pdf>

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti: *Lesy poškozují vítr, sucho i sníh*. [online]. [cit. 4.2.2023]. Dostupné z: <https://www.vulhm.cz/lesy-poskozujevitr-sucho-i-snih/>

Životní prostředí Jihočeského kraje: *Plán zvládnání sucha a nedostatku vody pro území Jihočeského kraje*. [online]. [cit. 3.2.2023]. Dostupné z: https://zp.kraj-jihocesky.cz/files/f615/files/sucho/plan_pro_sucho_jihoesky_kraj_veejna_verze_v20230115_2.pdf